

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

”Var ska man sitta?”

Campusrummets produktion
och reproduktion på Åbo Akademi

Ylva Rancken-Lutz
Magisteruppsats: SOCM11, 15 hp
Internet
Höstterminen 2008
Handledare: Birgitta Ericson

Författare: Ylva Rancken-Lutz
Magisteruppsats: SOCM11, 15 hp
Internet
Höstterminen 2008
Handledare: Birgitta Ericson
Sociologiska institutionen

Abstrakt

Syftet i denna uppsats är att få djupare förståelse för studenters visioner angående det goda campusrummet och om hur produktionen och reproduktionen av campusrummet ser ut och även appropriation av campusrummet. En strävan är också att få en djupare förståelse för hur *makt* påverkar rummets konstruktion och hur makten gör sig gällande i det redan byggda rummet. Det empiriska materialet är insamlat genom intervjupromenader i campusrummet på Åbo Akademi i Finland, främst i det nybyggda humanistcentret *Arken*. Uppsatsen är uppdelad i en teoridel och en empirisk del. Tolkningen av materialet har gjorts genom både en fenomenologisk deskriptiv ansats och en hermeneutisk tolkande teknik med hjälp av Henri Lefebvres rumstriad. Analysen påvisar att studerande i hög grad är påverkade av de visioner planerare av campusrummet haft speciellt om rummet inte inbjuder till appropriation och att maktrelationer skapar rumshierarkier i Arkenkvarteret.

Nyckelord: stadsplanering, campusrum, appropriation, makt, Åbo, Arkenkvarteret, Lefebvre

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Arkenkvarteret på Åbo Akademi	2
1.2 Det halv-offentliga campusrummet.....	2
1.3 Syfte och frågeställningar	2
1.4 Uppsatsens avgränsningar och disposition	3
2. Den teoretiska referensramen	4
2.1 Den goda staden och det goda stadsrummet.....	4
2.2 Henri Lefebvres teori om produktion av rum ³	5
2.3 Begreppet makt enligt Lukes	7
2.4 Dominering och appropriation som verktyg i produktion av rummet	7
2.4.1 Dominering och ”det mentala rummet”.....	7
2.4.2 Appropriation	8
2.5 Disciplinär makt och rummet.....	9
2.6 Critical spatial practices.....	10
2.7 Campusrummet	11
2.8 Inspirerande tidigare forskning	12
3. Metodologisk diskussion	13
3.1 Fenomenologi och hur vi förstår vår omvärld	13
3.2 Den hermeneutiska cirkeln	14
3.3 Datainsamlingen.....	14
3.3.1 Intervjupersonerna och intervjun som fenomen.....	15
3.3.2 Promenerande gruppintervju på campusområdet.....	16
3.3.3 Observation i campusrum	17
3.4 Tolkning av det empiriska materialet.....	17
4. Var ska man sitta – kampen om campusrummet	18
4.1 Oxbridge, gräsmattor och sammanhang - visioner om det goda campusrummet.....	18
4.2 Visioner och övervakning dominerar campusmiljön	19
4.2.1 ”Inte skulle det göra det sämre att göra det trivsamt”	20
4.2.2 Dominering genom övervakning i Arkenkvarteret	21
4.2.3 Privata revir och inkluderande rum.....	22

4.2.4 ”Ryggstöd skulle man ju gärna ha”	23
4.2.5 ”Det är en sån där kunskapsfabrik”	24
4.3 ”Nog känns det förstås som ett campus”	25
4.4 ”Biskopsgatan är på något sätt pulsådern”	25
4.5 Appropriation av campusrum	26
4.5.1 Från vision till appropriation på Vasacampus	26
4.5.2 ”Kaffe för en trevligare innergård”	27
4.5.3 Sociala rum genom appropriation	28
4.5.4 Loppismöbler och gul revolution	28
4.6 Appropriation och rumsliga allianser	29
4.7 Planerade rum för appropriation i campuskvarteret.....	30
4.8 Åbo Akademis 90-års jubileum	30
4.9 ”Det är som det är”	31
4.10 Nybyggda och gamla campusrum – stora och små campusrum	31
4.11 Misslyckade campusrum	32
4.12 Kakolafenomenet till trots approprieras campusrummet.....	32
5. Sammanfattande reflektioner.....	33

Referenser

Bilagor

1. Inledning

Det är en strålande klar, solig och varm höstdag och en strid ström av människor rör sig mellan Åbo Akademi (ÅA:s) humanistcenter Arkens byggnader – genom porten, över den stenbelagda gården och in genom huvudingången i andra ändan av gården. Fast det varma höstvädret inbjuder envar till att slå sig ner för en pratstund eller en andningspaus mellan föreläsningar och seminarier gör bara ett fåtal personer det. Några samlas stående i grupper. Utanför Café Arken sitter en studerande på en flätad metallstol vid ett av de fastkedjade metallborden med en papperskopp i handen och läser en bok. I ett annat bord sitter en utländsk gästföreläsare och sorterar buntar med kopierade papper. Ett par manliga studerande sitter på ett fönsterbräde i andra ändan av gården, men annars sätter ingen sig ner.

Samma fina höstdag slår några studerande sig ner på gräsmattan för att äta sin medhavda lunch och diskutera morgonens föreläsning i skuggan av Per Kalms ek, framför Sibeliusmuseet på ÅA:s campusområde, invid Åhuset. Efter bara ett par minuter kommer en ordningsvakt och meddelar att man inte får vistas på gräsmattan. Hon tillägger att om man flyttar sig tio meter ner mot åstranden är man på stadens gräsmatta och där får man sitta. Ordningsregeln har, enligt ordningsvakten, införts av fastighetschefen och det är av honom personligen man måste begära tillstånd för att få sitta där. Platsen under Per Kalms ek bakom Sibeliusmuseet på ÅA:s campusområde har länge varit en populär samlings- och picknickplats för studerande. På något sätt verkar just den platsen representera våra visioner om hur ett universitetscampus ska vara. Campus betyder fält, plan eller äng på latin och den som besökt campusområden runt om i världen – såväl klassiska collegecampusar i England och USA som moderna campusområden – förknippar just begreppet universitetscampus med de stora, gröna parkliknande områden som omgärdar och förbinder universitetsbyggnaderna.

Under Per Kalms ek känner man historiens vingslag och att man är en del av ett större universitetssammanhang. Tydligt anser också ÅA:s informationsansvariga att gräsmattan vid Per Kalms ek är en inbjudande plats eftersom de använt just den bilden (foto invid) för att på hemsidan (Åbo Akademi 2008a) illustrera att ÅA: erbjuder ”Högklassig utbildning och forskning i en internationell atmosfär”.

Per Kalms ek

Pressfoto ÅA

1.1 Arkenkvarteret på Åbo Akademi

Åbo Akademi i Finland är det enda enspråkigt svenska universitetet i Finland. ÅA består av ett campus i Åbo och ett i Vasa. Arkenkvarteret på Åbocampus är, som namnet antyder, ett helt kvarter som likt en fågel Fenix uppstått ur askan av Åbo järnmanufaktur:s fyra gamla fabriksbyggnader byggda under perioden 1856 till 1938 (bilaga 1). *Arkencampuset* är sammanbyggt till en enhet där gångar och broar förbinder de olika byggnaderna med varandra. Campusmiljö är produkten av det vinnande förslaget "Fabriken" i arkitekttävlingen där målet var att skapa ett "humanistcentrum" (Åbo Akademi 2008b) som: "skall inbjuda till livliga tvärvetenskapliga kontakter mellan lärare och studerande". Arken inhyser de flesta humanistiska ämnena, förutom musikvetenskap, men även studerande från andra institutioner har sin språkundervisning och eventuella biämnesstudier där. I min magisteruppsats kommer jag att undersöka visioner angående användningen av ÅA:s "campusrum". Händelserna illustrerade i inledningen visar, menar jag, att arkitekter som planerat Arkenkvarteret och fastighetsövervakaren (som bett vakterna köra bort de som sitter på ÅA:s gräsmatta) och studerande som brukare av campusrummet har olika visioner när det gäller hur ett gott campusrum ser ut och hur de universitetsrum som finns, både inne och ute, ska användas.

1.2 Det halv-offentliga campusrummet

ÅA:s campus kunde kallas för ett "halv-offentligt rum". Eftersom campusrummet är en del av den byggda stadsmiljön anser jag att detta halv-offentliga urbana rum kan jämföras med de urbana rum man hänvisar till i teorier om det urbana rummets produktion. Ordet offentlighet kommer från tyskan och har två betydelser: *öppen* och *allmän* – det vill säga något som tillhör alla och inte tillhör någon enskild via äganderätt. Sören Olsson (1998: 5) vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet, som har skrivit och forskat om det offentliga rummet, använder sig av en skala som går från offentligt till privat, uppdelad i fyra kategorier: offentligt, halv-offentligt, halv-privat och privat. Ett *halv-offentligt* rum kan ha vissa restriktioner, menar Olsson, och privata ägare kan kontrollera och även utestänga människor från detta rum. Det *halv-privata* rummet är i första hand avsett för en specifik grupp människor. De öppnare delarna av ÅA:s campus hänvisar jag till som halv-offentliga och andra delar, snarast då institutionernas rum, som halv-privat rum.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med min magisteruppsats är att undersöka studerandes tankar och visioner om "det goda campusrummet" och hur studerande tar campusrummet i besittning. I uppsatsen undersöker jag således studerandes *visioner* angående campusrummet men även *hur* de, när

de väl är studerande vid ÅA, använder rummet. Jag försöker även få en djupare förståelse för av hur *makt* påverkar rummets konstruktion och även hur makten gör sig gällande i det redan byggda rummet genom till exempel arkitekters visioner, övervakningskameror och säkerhetsvakter. Jag är främst intresserad av det nybyggda humanistcentret Arkenkvarteret som blev färdigt vårterminen 2004.

Studiens huvudfråga är: Vem har makten över campusrummets produktion och reproduktion? Frågor jag ställer mitt empiriska material är: Hur mycket plats upplever studerande att det finns att skapa campusrummet enligt sina visioner? Hur försöker de göra detta rum till sitt? På vilka sätt påverkas de som användare av de visionerna arkitekter och planerare haft? Hur ser således kampen om campusrummet ut?

1.4 Uppsatsens avgränsningar och disposition

Genom att koncentrera uppsatsen till studerandes upplevelser av campusrummet i det nybyggda Arkenkvarteret på ÅA, med undantag av studerandes upplevelser av flyttningen från det gamla humanisthuset *Humanisticum*, har jag avgränsat mitt studieområde geografiskt. Under uppsatsarbetet berörde studerande många intressanta ämnen om campusrummets produktion som jag kunde ha tagit med i diskussionen men valde att inte ta med på grund av utrymmesbrist. Eftersom faktorer som ålder, hemort och hemadress på studieorten kan påverka studerandes upplevelser av campusmiljön samlade jag in den bakgrunds-informationen men valde att inte använda den i uppsatsen. I och med att jag valt att intervjua ett mindre antal studerande (11) har jag avgränsat bredden på studien. Uppsatsen sidantalet (37) överstiger i viss mån det rekommenderade sidantalet för en magisteruppsats. Jag motiverar överskridandet med att uppsatsen har en deskriptiv ansats och därmed tar analyskapitlet och respondenternas direkta citat mycket utrymme.

Uppsatsen består av en teoribaserad del och en empiribaserad del. I kapitel ett presenterar jag uppsatsämnet. Andra kapitlet är en presentation av teorierna om produktionen av rum i den urbana miljön. I kapitel tre övergår jag till en metoddiskussion och redogör för mina metoder. Kapitel fyra består av den empiriska delen av uppsatsen och ett försök att svara på mina frågeställningar, beskriva och i viss mån tolka det empiriska materialet. I det femte och avslutande kapitlet förs en diskussion runt produktionen av rum i Arkenkvarteret och kampen om rummet.

2. Den teoretiska referensramen

För att förstå rummets produktion hänvisar jag till teoretiker, författare och forskare som studerat det urbana rummets produktion. I min tolkning använder jag främst Henri Lefebvres rumsanalys och rumstriad och hans teorier om hur rummet produceras och reproduceras genom *dominering* och *appropriation*. I diskussionen om makt berör jag Steven Lukes tredimensionella maktförståelse och hänvisar till Michel Foucaults tankar om rummet som maktens verktyg. De övriga författarna hänvisade till i uppsatsen refererar jag till främst för att förstå och klargöra Lefebvres teorier om produktionen av det urbana rummet.

2.1 Den goda staden och det goda stadsrummet

Enligt Lefebvre (Lefebvre 1991, 1997; Johansson & Sernhede 2003; Olsson 2008) är rummets produktion en oändlig förhandling mellan alla de aktörer som vistas där och blir till genom social interaktion och kommunikation. Människan blir också till genom kommunikation med det fysiska rummet. En plats och en stad formas hela tiden, alla aktörer som rör sig i staden är med och formar rummet i fråga. Den utländska föreläsaren utanför Arkens café i inledningen ovan skapade genom sin handling – att sortera sina papper på ett cafébord på gården – platsen enligt sin vision om ett campusområde. Gruppen studerande som satte sig vid åstrandens fick inte möjlighet att förverkliga sin vision av universitetsområdets användning på grund av rådande maktförhållanden. Vem är det således som tecknar bilderna av vad rummet i staden eller på ett campus ska vara och hur saker ska fungera?

Joakim Forsemalm (2003), som skrivit doktorsavhandlingen *Bricks and Black Boxes: Power Practices in City Conversation*, menar att det finns de officiella bilderna av rummet, som är skapade av arkitekter och tjänstemän som visar hans eller hennes vision av ”den goda staden”, och att det finns alternativa sätt att använda rummet på. Mats Franzén (2003: 46) använder teaterns termer när han frågar sig vem som ”regisserar” och vem som är ”scenograf” i rummets skådespel. Han frågar sig om stadens medborgare enbart är statister (inte aktörer) i ett större spel. Den franska sociologen Michael de Certeau (1984) framhåller att rumsliga praktiker alstrar något annat än endast reproduktionen av den ordnade platsen. Individen kan påverka stadens rum genom sina praktiker och är aktivt med i en skapandeprocess som producerar kulturen likaväl som rummet i staden. Han hävdar att vi som brukare av stadens rum, hur ordnat det än ter sig, ofta är kreativa i våra handlingsmönster (Certeau 1984; Olsson 2008) och skapar de rum vi är i behov av. Även Franzén påpekar att stadens rum i längden helt enkelt inte kan undgå att präglas av sin sociala

användning och Forsemalm (2003: 61, 155-160) menar att rummet i staden alltid blir ett verk fast det inte utgått från ett direkt samarbete i och med att staden kontinuerligt är i en skapande process. Planeraren är bildskaparen, menar Forsemalm, men vi är alla föreställare eller berättare eftersom folk inte är passiva fångar i de rum de vistas i utan uppvisar motstånd. Han frågar sig om alternativa praktiker och visioner kanske skapar rummet i lika hög grad som de officiella bilderna. När vi använder utrymmen annorlunda än planerare tänkt, vilket även David Harvey menar att vi gör, skapar vi vår vision angående rummets användning och samtidigt skapas historia:

This does not mean that practices are determined by built form (no matter how hard planners try); for they have the awkward habit of escaping their moorings in any fixed scheme of representation. New meaning can be found for older materializations of space and time. We appropriate ancient spaces in very modern ways, treat time and history as something to create rather than accept (Harvey 1990: 204).

Produktionen av rummet är således ständigt pågående. Ett rum måste kanske inte heller vara förutbestämt – det är mera spännande om det inte är det. Ett urbant område, som är mindre planerat, där identiteten vuxit fram under en lång tid, har ofta skapats av olika människor och därmed har deras idéer om rummet avspeglat sig i stadsdelen, menar Forsemalm (2003: 160). I ett stadsrum som är ett kollektivt verk har olika berättare fått ge uttryck för sina visioner. Forsemalm anser att ett sådant rum kunde kallas ett ”postmodernt rum”. Iain Borden (2001a) efterlyser en ”organic street culture” istället för det fulländade offentliga rummet:

We must recognize that people of different backgrounds, races, ages, classes, sexuality, gender and general interests all have different ideas of public space, and they subsequently use and make their own places to foster their own identities as individuals and citizens. It is also important not to forget the myriad of different ways in which peoples might disorder the dreams of architects, planners and urban managers, people who might not want to act according to grand plans and ordered cultures.

2.2 Lefebvres teori om produktion av rum³

Lefebvres ”rumsteori” handlar om hur rummet skapas av olika variabler. Lefebvre skiljer på det *sociala rummet* och *det abstrakta rummet* (Gottdiener 2006). Det sociala rummet är det ”verkliga” rummet som skapats av alla samhällets medlemmar och hindras inte av gränser av olika slag. Det abstrakta rummet är däremot ett mentalt och ett ”hierarkiskt” rum som används av bland annat politiker, personer med ekonomiska intressen och planerare som försöker kontrollera även det sociala, vardagliga rummet. Detta rum är scenen för dominering och används som redskap i reproduktionen av sociala relationer och maktförhållanden (Olsson 2008: 58). Det finns tre bärande pelare (bilaga 2): en triad, i Lefebvres resonemang: 1) Den kroppsliga närvaron i rummet eller det uppfattade rummet (perceived eller real space) utgör den första av dessa pelare. Lefebvre beskriver detta som det sedda rummet. Tim B. Rogers (2002: 29-31) menar att detta rum kan uppfattas och mätas rent konkret och existerar alltså empiriskt – det är således ett fysiskt rum och resultat av mänsklig aktivitet.

2) Det planerade rummet eller det föreställda rummet (conceived eller visualized space) utgör den andra pelaren – således representationerna av rummet. Med det menar Lefebvre föreställningar om rum, särskilt sådana som används av arkitekter och planerare. Dessa föreställningar används strategiskt för att forma och behärska miljöer och på så sätt är de som regel abstrakta och riktade mot framtiden. Rogers menar att det *mentala rummet* innehåller ”representation of ideologies and surveillance”, liksom ord, idéer, tecken, koder och även diskurser om detta rum (gällande bland annat makt, kontroll och produktion) – på vilket sätt den empiriska platsen presenteras. Detta är platsen ”where scientists, planners, technocrats hang out” (2002: 34). När vi skriver texter om rum dominerar oftast det mentala rummet. Det handlar alltså om *föreställningar om möjliga rum* eller *det tänkta rummet*. 3) Det levda rummet utgör den tredje pelaren och handlar om representationen i rummet (lived space) – således representationer i *faktiska* rum (Forsemalm 2004: 156). Detta rum är snarast erfarenhetsgrundat och platsen upplevs således direkt, menar Rogers (2002: 35). Det är en plats fylld av invånare och användare, det är platsen där det verkliga livet levs just nu. I detta rum sker ett utbyte mellan individen och det materiella, byggda rummet.

Rummet är således, enligt Lefebvre, producerat både som en social formation (*perceived space*) och en mental konstruktion (*conceived space*). Lefebvre vill ändå gå vidare från en dualistisk förståelse av platsen och ge oss den tredje pelaren, nämligen det levda rummet (*lived space*) för att sammanföra den uppfattade och den föreställda platsen. Franzén (2003: 52) beskriver Lefebvres teori på ett målande sätt: ”den knyter samman människan och rummet med hjälp av kroppen”. En parkbänk är, menar Stuart Elden (2006), föreställd, designad and producerad genom arbete, teknologi och institutioner men bänkens *mening*, och själva platsen är anpassad och omformad och således upplevd och levd av människor och grupper. Elden (2006) beskriver Lefebvres tes så här:

The first of these takes space as physical form, *real space*, space that is generated and used. The second is the space of *savoir* (knowledge) and logic, of maps, mathematics, of space as the instrumental space of social engineers and urban planners. Space as a mental construct, *imagined space*. The third sees space as produced and modified over time and through its use, spaces invested with symbolism and meaning, the space of *connaissance* (less formal or more local forms of knowledge), space as *real-and-imagined*.

Elden hävdar att i den funktionalistiska staden är rummet förutbestämt – det finns en korrekt plats och funktion för varje del av staden. Om individen i staden agerar enligt dessa regler och normer, vilket hon gör genom sina praktiker i staden, reproduceras de och hon uppmanar på så sätt andra att göra likadant och platsens ordning bibehålls.

Rogers (2002: 40) skildrar genom en fiktiv berättelse hur Lefebvre klargör det levda rummet:

See how this simple arrangement of chairs around a fire is such an effective invitation to conversation, the warmth and colour of the fire, the lack of dominant seating positions and the long social tradition of the campfire combine to make this a rather special space which affords rather special kind of dialogues of the kind we find in *espace vécu* (lived space).

Den fiktiva Lefebvre fortsätter i Rogers historia att jämföra detta med de klassiska klassrummen i våra skolor och universitet där alla pulpeter eller bord är uppställda i rader i riktning mot katedern framme i rummet (foto 15). Detta arrangemang, menar han, uppmuntrar inte till dialog vilket cirkeln av sittplatser runt lägerelden gör.

2.3 Begreppet makt enligt Lukes

Eftersom begreppet ”makt” är centralt för min rumsanalys anser jag det befogat att definiera vad jag menar med makt i denna uppsats. Sociologen Steven Lukes (Lorenzi 2006) hävdar att begreppet makt är värderingsberoende – både dess användning och dess definition. I den grundläggande förståelsen av begreppet finns ändå följande utgångspunkt när det används för analys av sociala relationer: att A på något påtagligt sätt är påverkad av B. Lukes sätt att se på makt ger oss möjlighet att analysera de olika sätt på vilka frågor hålls utanför beslutandeprocesser genom individers beslut, sociala processer eller institutionella tillvägagångssätt. För det första kan det vara fråga om ”icke-handlande” (inaction) istället för ett noterbart handlande. Det kan också handla om när maktutförandet är omedvetet: då A använder sin maktposition över B utan att förstå konsekvenserna av sitt handlande. Makt kan även användas av grupper eller institutioner. Lukes menar ändå att om vi hävdar att vi hittat en maktprocess hävdar vi på samma gång att de aktuella aktörerna skulle ha kunnat handla annorlunda och att vi genom att hitta makten ger dem ansvaret för handlande och icke-handlande. Jag undersöker i denna uppsats i Lukes anda en möjlig länk mellan icke-handlande och dess konsekvenser och även institutionell makt.

2.4 Dominering och appropriation som verktyg i produktion av rummet

Dominering av rum används som instrument i produktionen av rum i syfte att dominera över andras användning av rummet. Genom att använda Lefebvres triad vill jag analysera *hur* rummet används både för dominering och även för maktutövning eftersom ett dominerat rum lätt kan användas som medel för maktutövning och således dominering. Lefebvre framhåller att dominerade rum även är *dominerande* rum (Olsson 2008: 62 - 85; Lefebvre 2008: 68-85).

2.4.1 Dominering och ”det mentala rummet”

Lefebvre hävdar att representationerna *av* rummet – alltså det planerade rummet – används av arkitekter och planerare för att forma och behärska miljöer. De har således en strategisk

användning. I det mentala rummet produceras modeller eller abstraktioner (ideologiska verktyg) för att förklara verkligheten. Det vi måste komma ihåg är att dessa abstraktioner inte är verkligheten utan *representationer* av den – bakom abstraktionerna finns en social verklighet – ett socialt rum (Lefebvre 2008: 53 - 56). Det är i det fysiska och sociala rummet som produktionen av det mentala rummet sker (i till exempel en kontorslokal). I min studie kommer jag att undersöka hur relationer mellan brukare av rummet reproduceras genom rummets dominering. Lefebvre menar att det urbana rummet i staden understöder en uppdelning av vardagslivet i rumsliga och temporala fragment, något som han menar är ett utmärkt sätt att dominera både rum och tid. Känslan för rummet som ett kollektivt verk går då lätt förlorat (Olsson 2008: 65). Att dela upp dagen i studier och fritid, liksom bestämmelser om när studerande får vistas i universitetsrummen, är exempel på sådana uppdelningar. Vissa sorters rumsliga praktiker och föreställda rum dominerar över produktionen, och därmed också reproduktionen av det sociala rummet.

2.4.2 Appropriation

Den tredje pelaren i triaden handlar om representationen *i* rummet (*lived space*) och är representationer *i faktiska rum* – således hur platsen upplevs direkt. Det är platsen där det verkliga livet levs just nu, där ett utbyte hela tiden sker i realtid mellan individen och det byggda rummet. I detta rum sker *appropriationen*. Genom appropriation tar vi rummet i bruk som vårt eget och omformar och anpassa det enligt kroppens rytm. Appropriation är en komplicerad process och den byggda miljöns dominerande rum gör ofta appropriation svår, menar Lefebvre. Det är processen genom vilken rummet tas i besittning men även lämnar öppet för andras appropriation (Olsson 2008: 53, 99). Detta görs genom handlingar och aktiviteter, successivt och genom upprepning. Ett exempel på appropriation är en stig över en gräsmatta i en park där besökare genom upprepning skapat en genväg. Lefebvre menar att appropriationen skapar ett *verk* i det levda rummet genom objekt, symboler, former och färger. Verkets produktion och produkt är sammanlänkade och en helhet bildas av de *rumsliga praktikerna* samt *föreställda* och *levda rum*. De rumsliga praktikerna förenas på det sättet, både på ett praktiskt och på ett symboliskt plan – ideologi förenas med praktik (Olsson 2008: 67 - 68). Olsson (2008: 90) hävdar att även möblering av ett rum handlar om appropriation, fast Lefebvre menade att för att kalla något en appropriation måste större förändringar ske i rummet. Olsson hänvisar till Katarina Bonnevier som menar att feministisk arkitekturteori gör gällande att det finns en tendens att avfärda sådant som inredning och dekor, som ofta associeras med det ”kvinnliga”, som något som är mindre viktigt än arkitekturens strukturella – och ”manliga” – aspekter. Olsson menar ändå att det ofta kan vara

sådana små justeringar som gör det möjligt att förändra rummet och ”skapa ett annat socialt rum”.

2.5 Disciplinär makt och rummet

Foucault menar att 1900-talet kan ses som “rummets sekel”, han är speciellt intresserad av hur disciplinär makt används inom institutioner som fängelser, sjukhus och skolor:

A whole history remains to be written of spaces - which would at the same time be the history of powers [...] - from the great strategies of geo-politics to the little tactics of the habitat, institutional architecture from the classroom to the design of hospitals, passing via economic and political installations [...] Anchorage in space is an economic-political form which needs to be studied in detail (1980: 149).

För Foucault (Soya 2005: 234 - 235) är ”rum” (space) platsen där diskursen om makt och kunskap är omvandlad till maktrelationer. Ett arkitektoniskt förverkligande av denna relation såg Foucault i byggnadsritning av *panoptikonen* skapad av filosofen Jeremy Bentham år 1787. Ritningen uppstod under en omstrukturering av institutionsbyggnader (fängelser, sjukhus och militärskolor) i vilka man skulle ha optimal övervakning. Byggnadens runda form skulle ge vakter möjlighet att observera fångar, patienter och elever utan att de själva var medvetna om de, något som i längden ansågs skapa sådan självdisciplin att ingen egentlig övervakning blev nödvändig. Foucault ser likheter i panoptikonen och dagens urbana rumsövervakning och menar att vi går mot ett samhälle med ökad övervakning och disciplin där människor blir allt mer kontrollerade av opersonliga institutioner. Övervakningskameror är ett ändamålsenligt medel i denna strävan, menar han. I likhet med Lefebvre menar han att kroppen är något som kommer mellan rummet och makten, men i motsats till Lefebvre ser han rummet främst som ett verktyg för disciplin. Han talade och skrev även om frigörande arkitektur och menade att arkitekten, arkitekturen och rummet är maktlösa ensamma men att rummet kan understöda vissa sociala praktiker. Sociala relationer, människors praktiker och rummet kan bara förstås genom varandra. I en intervju år 1982 säger han: ”I think that it (the room) can and does produce positive effects when liberating intentions of the architecture coincide with the real practice of people in their exercise of their freedom” (Foucault 1991: 246). Fransisco Klauser (2006) som forskat i videoövervakning i Schweiz har med hjälp av bland annat Lefebvres rumsteorier undersökt hur övervakningen påverkar individers ”lived space”. Videoövervakning undersöks i hennes studie som ett disciplinerande verktyg som både förändrar individers beteende och deras uppfattning om ett specifikt offentligt rum. Övervakningskameror är, menar även Michael Azar (2004: 207), ett förträffligt verktyg för att makthavarnas visioner om staden ska förverkligas: ”människors nomadiska och okontrollerbara energier ska stävjas och underkastas en striktare struktur”. Borden (2001a) beskriver hur San Fransiscos stadsplanerare designat det offentliga rummet i staden med tanke

på att *hindra* ett beteende eller ett annat. Staden har en person anställd för att se till att det offentliga rummet är: ”skateproof”, ”bumproof” (uteliggarsäker) och ”graffitiproof”. Planerare och arkitekter uppmanas att planera offentliga platser som ger intrycket av att vara privata rum för att på det sättet meddela icke-välkomna att de kan bli utslängda när som helst. Borden menar att dessa rum: “has built the police force into the design itself”. Även Helsingfors har i dag nolltolerans när det gäller graffiti, affischering och skating i det offentliga rummet i staden.

Även Sharon Zukin (1991: 48, 1995: 11) anser att planerare och arkitekter ofta använder sig av “the power of ideas” i processen runt planeringen av ett rum i staden, eftersom de är integrerade i maktens landskap. Hon frågar sig vems det offentliga rummet är. Det är, menar hon, uppenbart att personer med politisk och kulturell makt har den största möjligheten att skapa detta rum ”in stone and concrete”. Zukin påpekar att det offentliga rummet i princip är demokratiskt men hon undrar vems visioner som i längden påverkar hur rummet används. Vad ett område ska användas till och *vem* som får vistas där och *när* bestäms ofta av personer i maktposition. Hon menar likväl att alla som använder rummet ändå med sina visioner på sitt personliga sätt påverkar rummet och i sin tur blir vi alla påverkade det:

I also see public culture as socially constructed on the micro-level. It is produced by the many social encounters that make up daily life [...] the places in which we experience public life [...]. The right to be in these spaces, to use them in certain ways, to invest in them with a sense of our selves [...] to claim them as ours and to in turn [be claimed] by them (Zukin 1995: 11).

2.6 Critical spatial practices

When for example a planner-architect [...] or an administrator creates a built environment where the tyranny of the straight line predominates, then we must perforce adjust our daily practices (Harvey 1990: 20).

Många av urbanteoretikerna hänvisade till tidigare i uppsatsen målar upp en pessimistisk bild av dagens urbana rum. Alla betonar ändå att genom sociala praktiker och aktioner kan individer och grupper i urban planerad miljö påverka rummets konstruktion och därmed det levda rummet. Jane Rendell (2006) har myntat begreppet “critical spatial practice”. Det vill säga relationen mellan teorier om rummet (spatial theory) och kritiska praktiker: Genom ett medvetet kritiskt handlande och genom att använda rummet annorlunda än planerare tänkt sig påverkar vi rummets utformning, menar hon. Begreppet ”spatial theory” – hur rummet är förstått och använt – är influerat av teoretiker som Michael de Certeau, Hélène Cixous, Rosi Braidotti och Walter Benjamin. Borden menar att skejtarna i urbana rum använder gator och torg i staden för ”spatialized forms of urban social protest” (2003). Han menar att marginaliserade grupper måste ta platser i besittning och manipulera existerande system för

att hitta utrymme åt sig i ett offentligt rum som inte annars inkluderar dem. Streetskejtarna ser stadens möjligheter på ett alternativt sätt, menar Borden – de upplever, njuter av och ”läser” det urbana rummet genom streetskejtandet. Man samlas på platser i stadsrummet som har en speciell stämning och trappor och räcken blir spännande utmaningar för skejtboardtrick. Som andra exempel på motstånd mot bildskaparens visioner kan nämnas graffitisprayare vilka ofta i texter som behandlar dagens urbana rum, tillsammans med skejtarna, får representera de ultimata motståndarna av det planerade urbana rummet.

2.7 Campusrummet

I vårt dagliga liv har vi att göra med olika sorters institutioner. Ian Burkitt menar att: ”These (official) institutions are often associated with special buildings that are designed to regulate set practices according to codified rules” (2004). Han påpekar att dessa institutioner ändå är öppna för det han kallar ”inofficiella praktiker” och har möjlighet att förändras över tid. Institutioner som skolor och universitet är därför i stort behov av ställen där dessa mera inofficiella praktiker och lekfulla aspekter av sociala relationer kan frodas. Enligt James Banning (2000) är till exempel de mindre sociala studentorganisationerna ofta viktiga för att studerande ska känna sig delaktiga på universitetet. Mycket kunskap och viktiga sociala relationer på ett universitet genereras i andra sammanhang än under de schemalagda aktiviteterna som under diskussioner och samtal mellan studerande och mellan studerande och lärare.

Var ska man sitta om man vill träffas utanför föreläsningssalar på ett universitet? frågar sig Banning som forskar i campusdesign och *campusekologi*. Han menar att den aspekten ofta inte tas i beaktande av designers och arkitekter. Områden mellan och utanför campusbyggnaderna som gångar och ”piazzor” tjänar en viktig uppgift i detta sammanhang, menar han och påpekar hur viktiga dessa rum är för det mera informella lärandet och studerandes välmående både psykiskt och socialt. För att uppmuntra viktiga sociala möten och givande interaktion efterlyser han mötesplatser med stort utbud av attraktiva och väldesignade sittplatser för studerande och personal som uppmuntrar till dialog. Banning påpekar också att studerande i större utsträckning borde få vara med i planeringen av campusrummet för att deras behov ska tillgodoses. Enligt honom ska en campusmiljö fylla två huvudsyften: erbjuda en miljö för inläring och utveckling och en känsla av tillhörighet och tillfällen för aktivt engagemang. Han påpekar att känslan av gemenskap (community) och ”empowerment”

blomstrar när rummet är designat så att det inte morverkar att grupper, individer och organisationer samlas för möten och annan social verksamhet.

2.8 Inspirerande tidigare forskning

Under uppsatsarbetet har jag, förutom de teoretiker och författare jag refererat till i uppsatsen, inspirerats av ett antal urbanforskare och forskningsprojekt. Tidigt i arbetet med min uppsats stötte jag på William H. Whyte som startade projektet "Street Life Project". Han utförde observationer och videoanalyser av "plazor", gator och parker i New York City för att analysera varför vissa plaster är populära och vissa inte alls fungerar. En grupp finländska etnologer under ledning av Anna-Maria Åström (2004) gjorde sina forskningsanalyser med hjälp av bland annat Certeaus teorier och Lefebvres rumstriad. Åström har tillsammans med sina kollegor inom projektet *Town Dwellers and their Places* undersökt hur stadsbor upplever sin närmiljö genom att samla narrativ i form av intervjuer, insändare och artiklar. Inom sin forskning bland unga i Storbritannien har Virginia Morrow (2001) undersökt vilka fysiska platser, till exempel parker och gator, som ungdomar i Storbritannien upplever att de kan vistas på. Hon är speciellt intresserad av just unga människors synpunkter på sin sociala miljö, närområden och vardagserfarenhet. I ett par studier har hon låtit ungdomarna fotografera sin närmiljö, antingen enskilt eller i grupper. De har varit ombedda att ta fotografier av platser som betyder mycket för dem och sedan beskriva varför. Jan Gehl har utvecklat rumsanalyser framför allt i förhållande till Köpenhamn och bland annat skrivit boken "Livet mellem husene" (1980). Han anser att rum mellan byggnader borde få mera uppmärksamhet inom urbanforskningen i och med att det är där som mycket av livet i staden och viktig interaktion sker. Han har forskat i människors upplevelser och åsikter om offentliga platser. Även Gehl (1997: 76) poängterar hur viktigt det är att inte glömma människan i planeringen av det urbana rummet. Han påpekar också att "livet mellan föreläsningarna" är en viktig del av studentlivet och något som bör beaktas i planeringen av campusrummet. Jane Jacobs bok *The Death and Life of the American City* (2004), som utkom första gången redan på 60-talet, har under det senaste decenniet blivit en klassiker. Jacobs hävdar bland annat att det finns fyra krav som måste uppnås för att skapa en idealisk fungerande stadsoffentlighet. Det första kravet är att ett område har flera primära funktioner som leder till att människor rör sig utomhus på olika tider på dygnet, kvarteren ska vara korta för att skapa många möjligheter att svänga och många potentiella möten, områdets bebyggelse ska variera i ålder och standard och det ska röra sig många människor på trottoarerna. Hon menar ändå att det är ett drömscenario och orealistiskt att alla fyra krav finns i alla områden i staden.

3. Metodologisk diskussion

Under denna studies gång har jag rört mig i en spiralrörelse bestående av teoretiska litteraturstudier, observationer, promenerande intervjuer och bearbetning av det empiriska materialet. Forskningsfrågorna, teorierna och metoderna och det empiriska materialet har varit i dialog med varandra under hela studieprocessen. Materialet är insamlats genom tre promenerande gruppintervjuer med studerande och genom observationer på ÅA. Jag kommer i detta kapitel att genom hänvisningar till både den hermeneutiska och den fenomenologiska vetenskapstraditionen diskutera val av metod och behandling av det empiriska materialet. Eftersom jag ville undersöka studenters tankar om campusrummets produktion och föra en dialog med dem i campusrummet har jag valt att använda empiriskt-holistisk (kvalitativ) metod. Jag har intervjuat ett litet antal studerande för att få djup i studien, snarare än den bredd jag kunnat få genom ett stort antal respondenter (Bogdan & Taylor 1984; Repstad 1993). Genom djupintervjuer och en deskriptiv ansats, som passat mina frågeställningar, hoppas jag fånga studerandes visioner och upplevelser av rummets produktion och reproduktion.

3.1 Fenomenologi och hur vi förstår vår omvärld

Inom samhällsvetenskaplig forskning strävar det fenomenologiska betraktelsesättet efter att förstå individer och sociala grupper genom den relation de har till den värld de lever i. Ordet *fenomenologi*, som varit i omlopp sedan 1762, härstammar från grekiskans *phenomenon* och betyder ”det som visar sig själv” (Bengtsson 1998: 13 - 16; Schütz 1982, 1990; Vinje 2007: 31). Termen fick, genom Edmund Husserls arbete i början av 1900-talet, ge namn åt en hel filosofisk ansats och har även i stor grad påverkat samhällsvetenskaperna (Bäck-Wiklund: 1995). Karl Mannheim, Peter Berger och Thomas Luckmann gjorde fenomenologin mera allmänt känd inom sociologin i mitten av 1900-talet (Månsson et. al 1995: 69). Enligt fenomenologin tolkar, konstruerar och omtolkar människan den sociala verkligheten genom social interaktion. Hon är självständig och styr själv över sitt liv och sina val och är därmed inte fången av strukturer i samhället utan är med och skapar samhället och skapas på samma gång av det. Man hävdar inom den fenomenologiska traditionen att man inte kan beskriva en företeelse objektivt utan bara en människas upplevelse av den i form av ett fenomen: en forskare kan inte fånga en beskrivning av en *verklig företeelse* utan snarast individens *erfarenhet* av företeelsen i fråga – fenomenet. Människan erfar världen genom att erfa *fenomen*. Husserl menade att all empirisk vetenskap utgår från antagandet att det verkligen finns en verklighet som existerar oberoende av vårt medvetande. Han hävdar, i motsats till

positivisterna, att denna verklighet är skapad av människorna och därför måste vi undersöka processen som konstruerat den (Bäck-Wiklund 1995: 73). Den traditionella objektiva kunskapen har isolerats från människors livsvärld och gjort människan till ett objekt och därför uppskattas inte individens subjektiva förmåga att tolka sina erfarenheter. Martin Heidegger ansåg, i motsats till Husserl, att det inte är möjligt för en forskare att vara helt neutral och sätta sin förförståelse inom parentes (Bäck-Wiklund 1995: 75 - 77; Nyström 2008).

3.2 Den hermeneutiska cirkeln

I empiriska studier med fenomenologisk ansats försöker man således undvika tolkningar, forskaren håller tillbaka sin egen förförståelse – målet är att presentera fenomen sådana som de visar sig. Samma kritik som Heidegger riktade mot Husserl – att forskaren skulle kunna vara helt neutral och kunna sätta sin egen förförståelse åt sidan, kan man här rikta mot antagandet att en forskare skulle kunna låta bli att tolka sitt empiriska material genom sin förförståelse. Heidegger vänder sig bort från Husserls fenomenologi beskriven ovan och mot en mera *hermeneutisk* förståelse. Enligt Heidegger och Hans-Georg Gadamer blir forskarnas förståelse beroende av ”den hermeneutiska cirkeln”. Den karakteriseras i min studie av en cirkelrörelse mellan studerandenas berättelser, min förförståelse och de tolkningar jag gör. Trots att vi aldrig kan vara helt objektiva kan vi sträva mot en öppenhet när det gäller nya ”sanningar” i det empiriska materialet och titta på den mening och innebörd människor tillskriver olika fenomen, som kan förstås på olika sätt (Vinje 2008: 32 - 33, Nyström 2008).

3.3 Datainsamlingen

Det empiriska materialet har samlats in genom promenadintervjuer och observationer på Åbo Akademi i Finland vintern 2007. Under hösten 2006, innan intervjuarbetet inleddes, läste jag en rapport som Åbo Akademis studentkår sammanställt av ”klagomuren”, en enkätundersökning gjord bland studerande år 2005 (Klagomuren 2005) där de anonymt, både via internet och i ett frågeformulär, fick uttrycka glädjeämnen och bekymmer när det gäller studierna på ÅA. Den främsta kritiken när det gällde den fysiska miljön kritiserades mot Arkenkvarteret. Man kritiserade inredning, låsta dörrar, för litet utrymme för studerande, avsaknaden av läsesal, hierarki och att det inte fanns några bänkar på gården. Studenterna riktade även kritik mot att den utrymmesbrist man lidit av i de gamla institutionsbyggnaderna inte avhjälpes i och med flyttningen till Arkenkvarteret. Kritiken kom främst från studerande med sin heminstitution i Arken. I uppsatsen hänvisar jag även kort till mötesprotokoll från Åbo Akademis styrelse och regeringens proposition angående en mera effektiv studietid och citerar ett e-postmeddelande angående skapandet av en samlingsplats för utvecklings-

psykologistuderande på ÅA:s Vasaavdelning. Genom denna variation av metoder för insamling av det empiriska materialet anser jag mig ha fått en bra inblick i Arken som studenternas vardagsmiljö och hur de upplever olika platser och utrymmen i kvarteret.

3.3.1 Intervjupersonerna och intervjun som fenomen

De flesta av studiens intervjupersoner fick jag kontaktuppgifter till genom några bekanta och ett par respondenter fick jag kontakt med genom en flyer på anslagstavlor på Åbo Akademi. Slutligen var det elva studerande som i tre grupper gick med mig på gruppintervjupromenaderna som tog ca. 1,5 timme. Bland respondenterna fanns både studerande som hade sin institution i Arkenkvarteret – alltså studerande som studerar något av de humanistiska ämnena – och studerande som vistas i Arkenkvarteret för att de har sin språkundervisning där. Av intervjupersonerna var sju från humanistiska fakulteten (psykologi, etnologi, litteraturvetenskap, musikvetenskap, filosofi och folkloristik). Tre av informanterna var från matematik och naturvetenskapliga fakulteten (kemi, biologi och geologi) och en från samhällsvetenskapliga fakulteten (sociologi). Under en aktion på Arkans gård intervjuade jag tre studerande som medverkade i en *protest-sitz* (bilaga 3).

Den förförståelse jag har och de tolkningar jag gör kommer att påverka intervjun såväl som studiens resultat. Hur jag som 40-årig, kvinnlig sociolog påverkat mina respondenter (alla i 20-årsåldern) kommer jag aldrig att veta, men den frågan var viktig att hålla i tankarna under arbetets gång. När det gäller ålder och livserfarenhet skiljer jag mig mycket från mina respondenter i studien men däremot har jag och informanterna alla liknande bakgrund när det gäller den Finlandssvenska kulturen och det faktum att jag är kvinna som 7 av mina intervjupersoner. En annan gemensam nämnare för mig och mina intervjupersoner är att vi alla var studerande på ÅA under tiden för intervjuerna och använde ÅA:s Arkenkvarter som universitetsrum. Det råder ändå alltid, av flera olika anledningar, en ojämn maktrelation mellan intervjupersonerna och mig som intervjuare (Olsson 2008: 21; Vinje 2007: 32). Personer som är inbjudan till en intervju berättar om sina liv och upplevelser och jag som intervjuare använder deras uttalanden och tolkar dem i min uppsats, som även publiceras. Jag hävdar ändå att intervjuaren kan ge tillbaka litet av sig själv genom att i sin tur öppna sig för intervjupersonerna. Under hela processen har jag strävat efter att vara lyssnande, reflekterande och självkritisk och ifrågasätta mina egna tolkningar och komma ihåg att jag med mina åsikter och förförståelse och position kan påverka informanternas svar liksom de kan påverka mina frågor och därmed intervjun eftersom intervjun är en levande process.

3.3.2 Promenerande gruppintervju på campusområdet

Den litterära flanören uppenbarade sig först i Charles Baudelaires dikter från 1850-talets Paris. Flanerandet som fenomen har intresserat och inspirerat även andra författare som till exempel Walter Benjamin (1996) som promenerade omkring i städer och antecknade sina upplevelser och iakttagelser. Han samlade även på fotografier och texter skrivna om staden för att skapa sig en bild av hur den moderna staden uppstått och utvecklats. Ash Amin och Nigel Thrift (2004: 11) refererar till Benjamins meditativa promenader i staden och menar att sådana intellektuella vandringar kan koppla rummet, språket och subjektiviteten tillsammans på ett sätt som gör det möjligt att ”läsa städer” – genom stadspromenader kan man upptäcka många av stadsrummets hemligheter. De beskriver promenaderna som: ”a reflective wandering underpinned by a particular theorization of urban life”. Sådana promenader i staden benämner Rendell (2006) ”urban roaming” och menar att detta är en skapandeprocess – rummet återskapas både konceptuellt och rent fysiskt via promenader. Offentliga debatter, privata fantasier och framtidsdrömmar uppenbarar sig här och nu under promenaderna. Även Certeau använder sig i sina texter om stadens rum av den urbana flanören i boken *Practice of Everyday Life* (1988). Certeau poängterar vikten av att skapa berättelser om staden för att på det sättet göra den begriplig. Det är människorna i staden som gör staden, hävdar han, och genom promenader sammanförs människan med rummet. Detta möte uppstår och återuppstår både fysiskt och konceptuellt och så uppstår något han kallar ”spatial stories”.

När vi vandrar runt i staden bland byggnader upplever vi således platserna och rummet vi passerar här och nu. Intervjumetoden i denna studie har jag kallat ”promenerande gruppintervjuer. Tanken är att det är lättare för studerandena att ge uttryck för sina upplevelser och visioner om campusrummet om de med alla sina sinnen är i interaktion med rummet ifråga. Genom promenader får vi tillsammans möjlighet att uppleva universitetsrummet här och nu. Under promenaderna berättade studerande om sina visioner och upplevelser av rummet på ÅA. Vi började vår promenad (bilaga 4) på sociologen med en kopp kaffe och promenaderna blev sedan varierande beroende på vädret och om studerande ville visa sina egna institutioner och andra campusrum av betydelse för dem. Vi gick i hela akademiområdet längs Biskopsgatan för att jämföra upplevelser av det nybyggda Arkenkvarteret och de äldre akademikvarteren. Jag använde mp3 spelare och kamera under intervjuerna som snarast kan beskrivas som dialoger där olika teman behandlades fritt men i viss mån utgående från en på förhand uppgjort intervjuguide (bilaga 5). Enligt fenomenologin är forskarens uppgift att ”gå till sakerna själva” (Bengtsson 2007: 14) som i denna studie innebär att gå till studerande och campusrummet på Åbo Akademi. Genom intervjupromenaden strävade jag efter att fånga

informanternas egna beskrivningar och reflektioner av händelser och upplevelser och ”den levda erfarenheten” för att åstadkomma en dialog mellan campusrummet och studenterna och deras livsvärld. Promenadintervju och observation på campus tror jag kan ha fördelar framom en klassisk intervju utförd på en plats – de närvarande upplever tillsammans rummet i fråga direkt och intervjuaren har möjlighet att fånga upp reflektioner och händelser i nutid.

3.3.3 Observation i campusrum

Medan jag satt i Arkens bibliotek och blickade ut över Arkens gård fick jag idén till denna studie. Observationer på campus har varit ett av studiens viktigaste empiriska verktyg utöver promenaderna med studerande. Jag har utfört 5 observationer där jag gjort anteckningar och många fler där jag bara insupit atmosfär och iakttagit händelser och fört mera informella samtal med studerande om Arken. Intervjupromenaderna blev också observationer i grupp, eftersom vi tillsammans under promenaden reflekterade över rummen och det som hände omkring oss. Observationssätten kan enligt Martyn Hammersley (1990) variera – forskarens roll kan vara helt anonym och dold (kovert) eller helt öppen då forskaren observerar sina studieobjekt med deras kännedom (overt). Om de observerade är medvetna om observatörens närvaro kan det naturligtvis påverka deras beteende och därmed forskningens resultat (Hammersley 1990; Repstad 1993). Under mina observationer i Arken anser jag att min närvaro inte nämnvärt påverkat de jag observerat eftersom det är fråga om utrymmen som jag ändå använde mig av som student. Det faktum att jag är äldre än de flesta studerande kan ha påverkat observationen eftersom jag kunde upplevas som personal, forskare eller lärare.

3.4 Tolkning av det empiriska materialet

I analysen av det empiriska materialet använder jag både en fenomenologisk beskrivande ansats och tolkande hermeneutisk teknik. En rörelse mellan att vara deskriptiv och tolkande är typisk för den hermeneutiska forskningsprocessen. Min strävan har varit att upprätthålla en öppenhet mot de fenomen som undersöks som fenomenologin förespråkar genom en deskriptiv analys där den levda erfarenheten blir essentiell. Tanken är att de fenomen som undersöks måste ges utrymme att komma fram och ges full rättvisa innan meningar, klassifikationer, kategorier och teorier formuleras (Bengtsson 2000: 27). Efter att jag börjat se på rummets produktion från en analytisk ståndpunkt och inledde arbetet med att formulera intervjuguiden, kändes det ändå viktigt att få en inblick i rumsanalys inom aktuell urbanforskning. Lefebvres verk *Production of Space* (2008) gav mig då en ny dimension i sättet att se på rummets produktion, verktyg för rumsanalysen och nya öppningar i det empiriska materialet.

4. Var ska man sitta – kampen om campusrummet

Detta kapitel bygger till stor del på min empiri. Genom att applicera teorierna på mitt empiriska material försöker jag beskriva kampen om och produktionen och reproduktionen av campusrummet på ÅA. På vilka sätt påverkas studerande av de visionerna planerare haft av campusrummet och hur mycket plats upplever de att det finns att skapa rummet enligt sina visioner: Hur försöker de göra campusrummet till sitt? Det levda rummets produktion är en komplicerad process som äger rum både i det sociala och i det abstrakta rummet (Olsson 2008; Lefebvre 2008). Enligt Lefebvre finns det en motsättning mellan det materiella *uppfattade rummet* och det mentala *föreställda rummet*. Han kompletterade därför det mentala och det sociala rummet och förbinder dem med det *levda rummet* eller *rum av representationer* (subjektens rum). Detta rum innehåller de rumsliga praktikerna men även det materiella och mentala rummet. Eftersom relationen mellan samhället och rummet följaktligen är dialektiskt och det levda rummet inbegriper alla tre pelare finns det möjligheter till både ett förändrat rum och därmed en förändrad verklighet. I detta kapitel kommer jag att titta på hur studerande påverkar det levda rummet och således sin verklighet.

4.1 Oxbridge, gräsmattor och sammanhang – visioner om det goda campusrummet

Om man fantiserat om hur livet på universitetet skulle vara innan man började studera och fann att campusrummet inte liknade dessa visioner kanske man strävar efter att förändra rummet till att mera likna den vision man haft. De flesta av de intervjuade studenterna hade stora visioner om campusrummet och livet som studerande vid ÅA. Studenterna själva menar att de är påverkade av amerikanska och engelska filmer de sett och böcker de läst om det anglosaxiska collegelivet:

Nog hade man någon sorts föreställning om hur det skulle vara att studera på universitet och hur det skulle se ut och allt skulle vara, det var ganska idylliskt och fint [...] och man hade föreställningar fast man nog visste att knappast är det så heller [...]. Inte vet jag varifrån de här idéerna kom, men nog är det klart media och TV och amerikanska Hollywoodfilmer (som) har fått en att tänka så här. Jag tror det är något allmänt, att det finns någonting gemensamt för alla som börjar studera här om hur det här universitetslivet skulle vara (manlig samhällsvetenskapsstuderande).

Den gamla humanistiska byggnaden Humanisticum (foto 3) – ett före detta bostadshus på Biskopsgatan – blir för många en representation av visioner de haft av ett universitetshus.

Många humanistiska studerande flyttade från Humanisticum till Arken:

Jag tycker det (Humanisticum) är jättebra. Det ger sådan där variation och så ger det litet känsla av historia på något sätt, man känner att man är i ett sammanhang. [---] De är litet så man kanske föreställer sig ett universitet, eller i alla fall jag. Man har litet de här Cambridge-bilderna i huvudet – gamla stora byggnader i sten och så där. [...] Det behövs litet krusiduller och så där (kvinnlig etnologstuderande).

Mina idéer kom också från filmer och romaner, från Ivy League-skolorna och Oxbridge (ur Virginia Wolf,s: *A Room of One's Own*) och gräsmattor ingick också i min bild. Man sitter där under ett träd och

läser någonting så där avancerat, något filosofiskt verk. Och min vision av en universitetsbyggnad var ungefär så där som Humanisticum eller någonting liknande. Jag fick en chock när jag såg Arken första gången. Men det ska vara ett sådant där gammalt stenhus absolut, och lite så där respektingivande att "här bor lärdomen". Jo man hade sådana där storslagna visioner faktiskt då. Grönt gräs [...], sådant där rött tegel [...]och lummiga träd [...]. Och gångar där man kan spankulera och vara så där "åh ja", och "åh livet och ja, Wittgenstein sa att...". Man kan ju göra ett försök att spankulera på Arkens innergård men man tappar bara bort sig typ (kvinnlig litteraturvetenskapsstuderande).

Även Frugård (foto 1) – den kvinnovetenskapliga institutionen vid ÅA – representerar, enligt en kvinnlig litteraturvetenskapsstuderande, ett inbjudande campusrum enligt hennes visioner:

Jag tycker jättemycket om Frugård för att det är ett trähus [...] som ett ställe för kontemplation på något sätt [...]. Man ska gå in genom ett sådant där valv och så [...] finns här då en sådan där innergård och sedan finns där en bänk [...] och rosenbuskar och en massa planscher på väggarna och litet snett och litet så där och en råddig (stökig) anslagstavla och mattona litet så där sneda. Jag tycker jag blir så där att här är ju trevligt att här kan man ju sätta sig i ett hörn.

Lummiga träd, gräsmattor, fontäner, tegelhus och musik hör således till den vision som många studerande har av campuslivet och även verkliga modeller skapar visioner:

Det närmaste campusaktiga området så är Turun yliopisto (Åbo universitet) där på backen där som det finns de där fontänerna och sen litet gräsmatta och så folk kan sitta runt där, att det känns lite mera som... (manlig musikvetenskapsstuderande).

Studerande citerade ovan menar att deras visioner uppstått genom filmer, TV serier och skönlitteratur. Den beskrivna campusmiljön kan ses som en kliché men är ändå grundad i campuskulturen i det antika Grekland. Ordet *akademi* härstammar från en lummig trädgård utanför Aten där Platon grundade sin första "akademi". Liksom Sokrates höll Platon sin undervisning utomhus där han promenerande samtalade med sina elever (Sörlin 1997). Trivseln på campus anser studerande att i stor uträkning skapas av att universitetsbyggnaderna och det intellektuella klimatet är stimulerande i sig:

Nå jag har en sådan där bild – att jag vet att det kommer från "Brideshead Revisited" som är världens bästa serie, en filmatisering av en Evelyn Waugh-roman som är jättefin. Eller åtminstone jag hade en jättestark idé om hur det intellektuella klimatet skulle vara och då borde omgivningen spegla det. Det borde liksom vara ett stimulerande klimat på något sätt. Jag hade väntat mig mycket stimulans från byggnader [...]. Att de tankar som har tänkts i byggnaderna skulle tala till mig (kvinnlig litteraturvetenskapsstuderande).

4.2 Visioner och övervakning dominerar campusmiljön

Arkitektens visioner vägde högre än hur vi ska ha det praktiskt, ska vi måsta jobba i något sådant här minimalistiskt någonting?

Studeranden i citatet ovan uttrycker en åsikt som allmänt förekom bland de intervjuade studenterna. Campusrummet som de möter när de kommer till ÅA är ett rum planerat av arkitekter, inredningsarkitekter, administratörer och personal. Arkitekterna på arkitektbyrå Sigge hade beslutanderätt över vad som fick ändra både inne och ute under ett års tid efter det att kvarteret var inflyttningsklart. Fast bestämmanderätten för länge sedan löpt ut lever regeln kvar i den diskurs som formats om Arkens rum, eftersom man inte blivit informerad om att

bestämmanderätten övergått till någon annan. Som Lefebvre hävdar använder arkitekter och planerare strategiskt det mentala, planerade rummet för att forma och behärska miljöer. Här produceras modeller för att förklara verkligheten, men som Lefebvre (2008: 54 - 59) påpekat måste vi komma ihåg att det är fråga om *representationer* av verkligheten. Studenterna lever i verkligheten i det levda rummet.

4.2.1 ”Inte skulle det göra det sämre att göra det trivsamt”

I studerandenas visioner kan vi se att de föreställde sig och kanske även hoppades finna en stimulerande och trivsam fysiska och sociala campusmiljö:

Inte skulle det göra det sämre att göra det trivsamt, visst är det bra att hålla en viss stil men man måste ju ändå tänka på funktionen tycker jag i första hand. Att det är meningen att man ska studera att det är därför det finns och att man ska trivas (manlig naturvetenskapsstuderande).

Om campusrummet är trivsamt känns det mera motiverande att gå på föreläsningar:

Det är nog en viktig grej för om man inte trivs där så då vill man inte gå dit [...] när man hittar sina egna ställen i Arken där det fungerar, men sen finns det sådana (rum) - man vill inte gå dit men man är i alla fall tvungen. Som nu det här Armfeldt-auditoriet där ljuset försvinner helt nånstans, ja vet inte vart - i de här gallerväggarna? Så de föreläsningar som man har där så att voj fan jag orkar inte gå att måste vi nu - alla är så där (kvinnlig filosofistuderande).

En allmän upplevelse bland studerande är att rummet i Arken behärskas av regler. Kirsten Simonsen (i Olson 2008: 65) menar att rummets *dominering* kännetecknas av en process av fragmentering, hierarkisering och homogenisering. Lefebvre (2008) påpekar att det abstrakta rummet döljer de sociala relationer som möjliggör dess reproduktionen och i det sociala rummet förmedlas de sociala hierarkierna genom förbud och påbud. En kvinnlig etnologistuderande exemplifierar detta:

De har ju nog försökt med några sådana här mjukare tygfätöljer men där är man rädd att man ska smutsa, det är väldigt mycket så där pekfingrar överallt på något sätt att man får inte göra det och det och det.

Lefebvre hävdar att många urbana rum styrs av ”visualiseringens logik” där synen prioriteras på bekostnad av de övriga sinnena. Detta skapar en arkitektur och miljö där synen prioriteras:

Jag tror de har tänkt så mycket på sådan där design och hur saker ska se ut här [...]. De här cykelställningarna (på Arkens gård). De är så opraktiska, att om man inte har ett cykelstöd så faller den bara - det är ju en designgrej, för att det ska se fint ut, som inte är praktiskt (manlig filosofistuderande).

Det var arkitekter, eller någon i den branschen som var här och gick omkring i Arken och de konstaterar att ”aj vad fint allt är” och de var helt till sig över den här stilrena miljön men de tänker kanske inte på hur det är att vara här varje dag och om man inte har ett arbetsrum (kvinnlig etnologistuderande).

I intervjuerna återkommer studerandena ofta till upplevelsen av att de behärskas av campusmiljön och reglerna som gäller där, något som i längden verkar påverka även rummets appropriation:

Alltså idén om arkitektens vision blir också att den berättigar att man på något sätt lämnar det så där tycker jag. [...] De här allmänna utrymmena är faktiskt en katastrof, där borde göras någonting men det är just det här med arkitektens visioner, att det är så svårt sedan att ändra någonting [...]. Ingenting behöver

passa ihop bara man trivs och bara det inte blir för sterilt. Om det finns en enhetlig stil så finns den risken att det sedan inte är funktionellt (kvinnlig litteraturvetenskapsstuderande).

4.2.2 Dominering genom övervakning i Arkenkvarteret

Som Lefebvre hävdar kan ett dominerat rum lätt användas som medel för maktutövning, således dominering (Lefebvre 2008: 65 - 85). Säkerhetsvakter inhyrda av privata övervakningsföretag och övervakningskameror är på ett påtagligt sätt närvarande på ÅA. Genom övervakningskameror har man möjlighet att observera studerande, personal och besökare utan att de själva är medvetna om när de är övervakade. Detta ger, som Foucault påpekar, en känsla av att ständigt vara övervakad och ingen egentlig övervakning blir nödvändig. Vissa sorters rumsliga praktiker och föreställda rum dominerar således över produktionen, och därmed också reproduktionen, av det sociala rummet. Liksom citaten ovan exemplifierar kan känslan för rummet som något man skapar tillsammans som ett kollektivt verk då lätt gå förlorad (Olsson 2008: 65).

Förvirringen över kamerornas funktion på ÅA är påtaglig bland studerande: vem tittar på banden, varför filmar man och vad gör man med videobanden? Man talar skämtsamt om kamerorna men menar på samma gång att de ger en känsla av osäkerhet. Kamerorna upplevs både som kränkande och som ett disciplinerande verktyg och påverkar i viss mån studerandenas uppträdande och som denna studerande uttrycker det leder kamerorna till upplevelsen av att rummet inte är helt ens eget:

Man vet inte riktigt hur man ska förhålla sig, *varför* filmar någon mig, *vem* gör de och *vem ser* på filmerna? [---]. Jag tycker problemet är att jag inte vet hur jag ska reagera. Det är mest det, skulle jag säga. Jag vet inte vem som är auktoritet. De känns som det här är min skola och mitt universitet, det får nog vara det men inte får jag ändå göra vad som helst, så det blir litet klivet (kvinnlig folkloristikstuderande).

Hon upplever heller inte att kamerorna finns till för hennes säkerhet utan snarare just som en ständig mystisk kompanjon som följer henne utan att hon riktigt vet varför:

Jag brukar bara tänka på då jag är där (i Arken) någon gång sent på kvällen då det är ingen annan där, om jag ska dit och printa en uppsats eller någonting och sedan är det liksom helt tomt och då får man den där känslan, att då fäster man uppmärksamhet plötsligt vid just den där tomheten och sen kommer man att tänka på att jo men det finns ju en kamera [...]. Jag brukar nog inte gå omkring där om jag är på kvällen och vara rädd för att bli överfallen. Att det är nog mera så där att det känns mera lite löjligt att någon på Securitas kanske sitter och tittar på när jag så där går omkring där (kvinnlig folkloristikstuderande).

Studerandenas upplevelser när det gäller övervakningskameror och säkerhetsvakter pekar på att de upplevs ha samma funktion som Foucaults panoptikon beskriven tidigare. Säkerhetskameror ger administratörer och säkerhetsvakter möjlighet att observera studerande utan att de själva är medvetna om när de är övervakade och detta är, som Foucault hävdar, något som ger dem en känsla av att hela tiden vara övervakade. Upplevelsen blir att man är kontrollerad

av en opersonlig ”panoptikon-institution” och det leder till att rummet upplevs som *dominerande*. De strikta bestämmelserna på ÅA angående när studerandena får vistas i universitets-byggnaderna blir också, som Lefebvre påpekar (2008), ett verktyg för att dominera studerandenas rum och tid:

Själv blev jag också förvånad när jag var till datasalen i Gripen (administrationsbyggnad på ÅA) [...] Klockan var så där en halv nio på kvällen. [...] Och sedan kommer den här Securitas och ska se studiekort på alla, så jag sa att jag har inte mitt studiekort. ”Då måste du nog gå härifrån”. Jag sa att jag kom ju in med min nyckel. ”Nej men att tyvärr”. ”Men att räcker det med att du får mitt namn?”. ”Nej tyvärr”. Så det är litet så där att – hur sjutton tror du att jag slapp in? (kvinnlig etnologistuderande).

Det framkom under intervjuerna att många upplever att kamerorna och säkerhetsvakterna även används som disciplineringsverktyg för studieeffektivitet:

Det blir påtagligt den här känslan att de blir som sådan här effektivitetsvakter samtidigt att du får inte vara här om du inte studerar. [...] Att sedan skulle det kanske vara en annan sak om jag skulle sitta hela natten i datasalen och skriva på en uppsats som ska in tidigt nästa morgon. Då kanske det skulle fungera att då kanske jag skulle bara kunna visa studiekortet och säga att ursäkta men jag måste skriva på min pro-semi (B-uppsats) (kvinnlig folkloristikstuderande).

Säkerhetsvakterna och övervakningskamerorna blev mera synliga på ÅA när Arkenkvarteret var färdigt för inflyttning. Det råkade dessutom nästan sammanfalla med att regeringen gav ett *förslag till lag om ändring av universitetslagen* (regeringen 2005). I propositionen föreslår man att universitetslagen ska ändras från den 1 augusti 2005. (Studentbladet 2008). En student som har antagits för att studera för en högskoleexamen har rätt att avlägga examen inom en tid som med högst två år överskrider den sammanlagda målsatta tiden för examina. Målet är att förkorta studietiden. En del studerande hävdade under intervjuerna att Arkenkvarterets planering och effektivitetstänkandet från regeringens sida inte av en slump sammanföll tidsmässigt men menade även att studieklimatet förändrats också på andra sätt under de senaste åren, något de särskilt märker i kontakt med personalen:

Det känns som att alla de här sakerna om rum också hänger ihop med andra frågor som att bara hur jag märker att forskarna kanske i dag är litet mer stressade än vad de var då jag började studera. De behöver sin ro och sin tid för att [...] hinna forska. Sedan just det här nya systemet som har kommit. [...] Jag har en sådan känsla i alla fall att [...] de här villkoren har väl förändrats och jag märker i alla fall av det [...] när jag går och pratar med professorn som kanske inte riktigt vet mera saker för det är så mycket nytt som har kommit (kvinnlig filosofistuderande).

4.2.3 Privata revir och inkluderande rum

Outtalade regler och tysta överenskommelser angående vem som får vara under vilka tider i rummet skapar således ett dominerat och hierarkiskt socialt rum. De som vistas där mest har ofta en speciell position. Studenterna i citaten som följer upplever att vissa rum inte är deras främst på grund av känslan av att man inte är välkommen om man vistas där på fel tid:

Jo, jag minns på jullovet när jag kom hit till den här institutionen då och jag gick omkring här och folk undrade att ”vad gör den här människan här?”. Inga studerande var någonstans, alla var hemma på julen – vad gör han här? (manlig samhällsvetenskapsstuderande).

Studierandena i följande citat verkar uppleva motstridiga känslor när det gäller Frugård (kvinnovetenskapliga institutionen). Mindre campusrum kan kännas inkluderande när man upplever att man hör till gemenskapen men kan lätt bli exkluderande. Små symboler (som flyers) blir, som vi kommer att återkomma till senare, viktiga i appropriationen av rummet och på samma gång kan de användas för att dominera rummet:

Frugård där känner jag nog alltid mig välkommen. Det är väldigt så där ombonat, det är lite som att de här människorna som är där och forskar, som att de litet skulle bo där, för att de är massor med sådana där flyers och allt möjligt. Samtidigt så om man inte varit där på ett tag eller inte läst någon kurs där på ett halvt år, så sedan när man kommer dit brukar jag nog ändå känna som att nu kommer jag här och inkräktar litet (kvinnlig litteraturvetare).

Ja, det är nog trevligt och nog är det en fin byggnad och sådär men på något sätt känns det nog ändå alltid så där att jag går in, kopierar mina papper och så går jag snabbt ut på nytt att inte får jag någon känsla att det skulle tilltala mig att jag skulle stanna och sätta mig ner där (manlig samhällsvetenskapsstudent).

4.2.4 ”Ryggstöd skulle man ju gärna ha”

Soffor finns det ju uppe i språkinstitutionerna, sådana där röda soffor i korridorerna, men ryggstöd skulle man ju gärna ha.

Denna manliga student i citatet ovan uttrycker är en vanlig upplevelse bland studerande – Arkenkvarteret motverkar, snarare än underlättar, inofficiella sociala möten. Som en student uttrycker det: ”Sitta, jag vet inte, jag tror man vill sitta men det finns ju ingenstans”. Avsaknaden av inbjudande sittplatser ute på piazzan är också uppenbar. Sofforna i nästan hela den gemensamma delen av Arken (foto 9 och 14) är utan ryggstöd och inte designade för att sitta på länge:

Men sedan är det ju enklare och det kostar inte pengar att låta det vara [...] det är så de tänker de som bestämmer om det där [...] soffor skulle kosta faktiskt också och man skulle kanske måsta skipa en professur för att ha råd med det (kvinnlig student).

På ÅA universitetsområden finns det inga parkbänkar och Arkengården saknar inbjudande sittplatser. Arkitektens visioner angående gården passar inte ihop med studerandes behov:

Bänkar det skulle vara bra. Jag hörde något att orsaken till att det finns ett sådant där stramt, att det är svårt att ändra på saker här är för att arkitekterna har så mycket rättigheter här hur det ser ut och så. [...] Jag hörde något sådant att jag tror de (arkitekterna) ännu har något inflytande. Men varför kan man inte ha löstagbara bänkar? De behöver ju inte vara fast i marken (manlig filosofistudent).

Gårdsvisioner finns det gott om bland studerande och man har svårt att se varför gården måste vara så tråkig. Den upplevs som kal, tom och grå. De enda sittplatser som finns är caféets flätade metallstolar och bord som är fastkedjade med tunga kedjor med lås (foto 8):

Det är inte så trevligt med de där som är så där fast heller, de som är kedjade så där. Och det är väl café Arkens som är till för deras kunder i princip så om man studerar så inte behöver man vara kund och var ska man då sitta? Nog skulle det ju gå att gå omkring med egen matta alltid (kvinnlig etnologistudent).

4.2.5 ”Det är en sådan där kunskapsfabrik”

När det gamla fabrikskvarteret skulle byggas om till ett campus anordnades som nämnts tidigare en arkitektävling. Arkitektbyrån Sigge (Åbo Akademi 2008c) vann med förslaget ”Fabriken”. Många humanister som flyttat till Arken upplever att en fabriksanda lever kvar i byggnaden, något som snarast verkar bero på utformning och design än av att det är fråga om ett gammalt fabrikskvarter:

Det är ju jätte hårda och kantiga (stolarna). Jag har ju jobbat där i restaurangen också och får alltid blåmärken när jag bär dem och sitter på dem, jag bara hatar de där stolarna! De är ganska så där hårda och kantiga alla möbler och sedan går man dit till biblioteket och försöker söka en plats att sitta och läsa på och så ser man bara en sådan där rad med bord, exakt mellanrum mellan varje litet bord och varje bord har samma läslampa och de påminner om en fabrik eller något sådant. Det är en sådan där kunskapsfabrik och där sitter man sedan och tar in liksom den här jävla kunskapen. Ja, det är så angstigt, jag har någon gång försökt sätta mig där och bli en av alla flitiga som sitter där och läser men jag läser nog hellre hemma nuförtiden, att då vet jag inte vad det nu beror på [...] Förut kunde jag gå till insten bara så där, sitta och läsa eller umgås med människor och sådant (kvinnlig filosofistuderande).

I Foucaults panoptikon är arkitekturen sådan att övervakningen är optimal. Alla samlingsrum i de gemensamma utrymmena i Arken är rum där studerande upplever sig vara under uppsikt. Hallen (foto 13) mitt i kvarteret – en innergård med tak även kallad fängelsegården – där många av Arkens flyglar och byggnader förenas, upplever studerandena som ett kallt och icke-inbjudande rum i stil med det gamla nedlagda fängelset Kakola i Åbo. Som en kvinnlig student uttrycker det: ”Det kallas ’Kakola’ eller ’Alcatraz’. Jo, för att det är så där att man ska springa med en sådan där pinne och så ska man gå så där drrrrr på de där gallrena runt så där”.

Arkens aula (foto 9, 10, 11, 12) jämför studerande med en utställningsmonter:

På kvällen är inte man gärna just i det där akvariet för då känner man sig ännu mera så där utsatt när det inte är massa människor där. Vid lunchtid kan man faktiskt stå där och tala med någon men på kvällen är de en sådan där väldigt underlig känsla där tycker jag i den delen av Arken (kvinnlig svenskstuderande).

Den där lakritsbiten (svart soffa utan ryggstöd) är spännande också för att det blir som att hela den där aulan blir som en utställningsmonter och sätter du dig på lakritsbiten så är du en del av den. [...]. Det är som kötttdisken att du sitter där och tänker att hur ska du sitta bekvämt på den här soffan för den har inget ryggstöd. Det blir ett rum för en spridd grupp så där, men du och jag som individer har liksom inte plats där. Man är där mellan den där järnväggen och det där glaset. Men jag tror det skulle spela en roll om jag skulle kunna vända min rygg mot de där människorna och [...] kunna sitta på något som har en rygg sida så jag kan ta bort de där människorna som tittar på mig (kvinnlig litteraturvetenskapsstuderande).

Oberoende hurdana soffor det kommer att vara där så blir det alltid så att man sätter sig ner där och så får man känslan att man vill snabbt stiga upp, man trivs liksom inte [...] på grund av de där glasfönstret och folk ser att ”ja, nu sitter den där människan där” och så kommer de tillbaka: ”jaha han sitter fortfarande här”. Så oberoende då hur bekväma eller hur användbara soffsystem det än är så kommer det alltid att vara det där [...] att jag inte trivs på det stället (manlig samhällsvetenskapsstuderande).

Arkenkvarteret upplevs av många som en ”gated community” (foto 4), således motsatsen till ett fängelse där man försöker hålla ovälkomna personer utanför. Tunga, låsta dörrar och portar upplevs som en markering när det gäller vem som har tillträde och är välkommen och vem som är utestängd – den som har nyckel har kontroll. Studerande som inte har sin institution eller biämnestudier i Arken får ingen nyckel.

4.3 ”Nog känns det förstås som ett campus”

Fast Arkenkvarteret som studiemiljö inte är som man väntat sig att det skulle vara och de flesta studerande jag intervjuat inte upplever byggnaden som inbjudande eller inspirerande anser många ändå att Arken är det närmaste ett *campus* man kommer på ÅA i den bemärkelsen att det är ett enhetligt kvarter där många studerade, speciellt humanister, rör sig. Som en studerande uttryckte det: ”när man hittar sina egna ställen där det fungerar”. Kvarteret blir ett självklart och enkelt ställe att träffas på eftersom alla åtminstone har sin språkundervisning där:

Nog uppfyller ju Arken just några av de här idéerna om vad ett campus ska vara för att det är ju inte bara humanister heller som hänger där och det märker man ju också som den där restaurangen var väl tänkt att skulle typ göra mat för 200-300 personer men sen blev det dubbelt. Att de kommer ju från en massa andra ställen också. Så att nog är det väl ändå Arken som mest är som ett campus (manlig filosofistuderande).

Jag förvänta mig nog inte att det skulle se ut så, det gjorde jag inte, men nog känns det förstås som ett campus, men inte kanske till en början. Jag tycker det var svårt att överhuvudtaget kategorisera det som en byggnad. Den kändes så annorlunda än de flesta byggnader som jag har studerat i eller varit i [...]. Det är där (i Arken) man oftast träffar sådana vänner som man kanske inte annars träffar på eget initiativ. Så det känns ju bra att det finns någonting som Arken som är en samlingsplats för de flesta humanisterna, men att jo, nog tycker jag också att det sänker motivationen till exempel att de här stora auditorierna i Arken har sådana här svartgråa väggar och är väldigt kala och fula och så där enkla, så jag tycker nog att man inte blir så jätte motiverad av att sitta där (kvinnlig folkloristikstuderande).

Arkitektoniska lösningar i Arkenkvarteret upplevs också av några studerande (alla sådana studerade som inte har sin institution i Arken) som kul och intressant och att man gjort det bästa möjliga av det man hade att utgå ifrån:

Det är ju intressant för man vet att de är olika byggnader och så är där gångar mellan dem och det är liksom en rolig idé [...] nog har de väl gjort det på det bästa möjliga sätt. [...] Jo det (en föreläsning) är i Arken men vilken byggnad i Arken är den i? Sen finns det ju under jorden, man kan ju gå genom hela Arken i princip (manlig musikvetarstuderande).

Några studerande med sina institutioner i Arken menar att kvarteret påminner dem om ett shoppingcentrum där man kan vara hela dagarna och göra alla sina ärenden i samma byggnad:

Arken blir som ett shoppingcentrum att det blir så där som ett mall, du kommer in och så kan du tillbringa hela din dag i det där utrymmet, du kan liksom få allting där. Massa olika sorts utrymmen, massa olika sorts funktioner och du kan äta där [...] (kvinnlig litteraturvetarstuderande).

4.4 ”Biskopsgatan är på något sätt pulsådern”

I min studie bland studerande kom det fram att sociala möten på ÅA ofta sker på Biskopsgatan (bilaga 4) mellan universitetsbyggnaderna. Som Banning påpekat när det gäller campusområden blir livet mellan husen en viktig del av upplevelsen av det urbana rummet. I detta fall blir Biskopsgatan som en ”pulsåder” som går mellan Arkenkvarteret och övriga byggnader i den delen av ÅA campus som ligger vid Aura å. Längs gatan finns både universitetsbyggnader, höghus och mindre, privata trähus (foto1, 2, 3). En kvinnlig musikvetardoktorand menar att på Biskopsgatan träffar man alltid bekanta:

Jag ser också Biskopsgatan som ett rum – det är på något sätt pulsådern. Fast jag då när jag började [...] så tyckte man att den var: ”oj skit”, att jag hade fått min studieplats i ändan av Biskopsgatan att kunde man inte ha varit här i början, det skulle ha känts bekvämt. Men så då travade man då hela den här vägen [...]. Där träffade man ju sen alla, både lärare som man ville undvika eller gamla kompisar och nya studiekompisar och sen när man nu har varit på olika ställen (institutioner) längs med den här samma gatan under olika tider så blev den också på något sätt ett sådant där rum. Vintertid har man lärt sig var det lutar, var de där största värsta pölarna är och syrenbuskar och olika fiilis och bara 10 m framåt så kan det vara helt annan stämning [...] när det liksom korsar folk kors och tvärs och det är bilar och cyklar.

4.5 Appropriation av campusrum

Appropriation (redogjord för i kapitel 2) sker i det levda rummet där det verkliga livet levs just nu, där ett utbyte hela tiden sker i realtid mellan individen och det byggda rummet (Olsson 2008: 67, 90). Appropriationen sker genom handlingar och aktiviteter, successivt och genom upprepning. Lina Olsson (2008) betonar i sin doktorsavhandling *Den självorganiserade staden – Appropriation av offentliga rum i Rinkeby* att appropriation borde vara en ”urban rättighet” med potential att stärka både deltagandet och demokratin eftersom många offentliga rum i dag i allt högre grad kontrolleras av privata intressen. Att bibehålla de nu existerande offentliga rummen blir följaktligen en viktig strid. Organiserat motstånd mot de krafter som inskränker det offentliga rummet sker med jämna mellanrum och kampen om stadsrummet och i min studie campusrummet kan utspela sig på många olika sätt.

4.5.1 Från vision till appropriation på Vasacampus

Hur mycket makt (medveten eller icke-medveten) har således en campusarkitekt eller administratörer och vems visioner och ideologi blir i längden gällande? Det är intressant att titta på hur en plats på ett campus konstrueras och hur studerande tar rummet i besittning på sitt eget sätt, och genom sitt handlande skapar sina visioner av rummet i fråga. Lefebvre hade visionen om en stad där alla invånare skulle vara med om att formara det urbana rummet genom appropriation. Toppstyrda institutioner och marknaden styr det urbana vardagslivet, menar han, och staden har blivit ett produktionssystem i vilket invånarna lever som ”produktionsenheter”. Hur det urbana rummet materiellt är utformat spelar en avgörande roll och om en social förändring av något slag ska äga rum måste en förändring i det materiella rummet också realiseras, något som sker via appropriation (Olsson 2008: 56). En studerande vid Åbo Akademis Vasaavdelning beskriver i ett e-postmeddelande hur studenter där skapade sig ett socialt rum:

Det har varit riktigt kiva (kul) att vara i Vasa den här hösten. Jag har haft många kurser och MASSOR av arbeten varje vecka. Men jag har också hunnit lära känna mina studiekompisar på nytt här. Vi hade ett projekt att hitta ett kafferum på insten. Det är samma arkitekt som har ritat arken, så du kan ju tänka dej hur många mysiga vrår att sitta ner med en kaffekopp i det finns här. Så vi beslöt oss att erövra en trappavsats som var lite större än de andra och de här senaste veckorna har vi jagat gubbar för tillstånd, kört runt på loppis för att hitta soffor och tiggat möbler av vaktmästaren. Så nu har vi ett eget rum för diskussion och kaffe i ett trapphus. Att vi fick det här rummet verkar dessutom ha inspirerat dem som jag

studerar med. Alla drar igång med en massa projekt och diskussionskvällar och fester. Så nu är här riktigt roligt att vara.

Under appropriationsprocessen utvecklar människan sitt ”mänskliga potential”, således sina färdigheter och förmågor, menar Lefebvre (Olsson 2008: 69). Appropriationen kan, genom att frigöra människan från det abstrakta rummets dominering, återskapa rummet till ett kollektivt verk. Det inbegriper praktiskt deltagande från individer, som i projektet i Vasa beskrivet ovan.

4.5.2 ”Kaffe för en trevligare innergård”

Ett år efter att jag gjorde mina första observationer på Arkens gård finner jag ett tiotal studerande sittande på gården. De bjuder på kaffe, te och kex (kakor) och försöker få förbipasserandes uppmärksamhet genom att inbjuda dem att slå sig ner (foto titelsidan). En skylt informerar om aktionen på gården som studeranden kallar en *protest-sitz* (bilaga 3). Några som promenerar över gården sätter sig ner en stund på de utspridda trasmattorna för att höra om protest-sitzen. Humanistiska föreningen vid ÅA har initierat aktionen för att uppmärksamma ÅA-beslutsfattare angående bristen på inbudande sittplatser på gården. En manlig studerade, aktiv i humanistiska föreningen, förklarar tankarna bekom aktionen:

Det handlar om att väcka uppmärksamhet bland folk. Vi uppmuntrar folk att ta upp det här vid ämnesrådslag, och jag tror att det skulle vara en väldigt bra idé av oss att vi försöker yrka på att vi också får det till en motion till fakultetsrådet via [...] studentrepresentanterna och vi kommer säkert att ta upp det här på ordförandemötet också. [...]. Först vill vi väcka intresse så här på gräsrotsnivå och sen gå vidare i ämnesrådslag och fakultetsråd. Och så fick vi (under sitzen) kontaktuppgifter till de som sitter i (miljö)planeringsgruppen. Han understödde vårt initiativ (manlig filosofistuderande).

Visionerna angående campusrummet driver studerande att appropriera Arkens gård:

Jaaa, alltså vad man skulle kunna hitta på [...] som loppis skulle ju fungera och teater skulle man ju kunna ha här [...]. Det ska inte bara vara körsång för högdjuren en gång i året. Vi kan göra en ”eskimobar” på vintern ute! (kvinnlig etnologistuderande).

Det är fråga om en *tillfällig* och *självorganisering* appropriation (Olsson 2008) som har sin utgångspunkt i studerandes egna levda erfarenhet med vilken de strävar efter att bli mera delaktiga i campusrummets utveckling. I Lefebvres anda och med inspiration av Olsson kunde man kalla initiativet ”rätten till campusrummet”. En planerad miljö, som Arkenkvareret, är uttänkt i förväg i det mentala rummet (Lefebvres andra rum) av någon annan än studerande och med *sitzen* (appropriationen) präglar studerande den tredje pelaren – ”det levda rummet”. Genom tillfälliga ändrade praktiker i rummet hoppas studerande få en mera permanent förändring med parkbänkar och andra sittvänliga lösningar på gården. Studerandes föreställningar och visioner kan så småningom bli en del av rummet. Medan de sitter på gården pratar de om sina visioner och sin strategi för att skapa gården till en plats de vill vara på:

Det har varit tal om det här sen i föl, att något kunde göras [...] eller säkert har det varit tal om det redan när den öppnade, den här Arken. Att det har funnits ett sådant där behov – att undermedvetet så kanske man, när man sitter här eller står här utanför, tänker så där i förbifarten – att det skulle vara kiva (trevligt)

att sitta någonstans eller om det skulle vara litet trevligare här [...]. Så tänkte vi att en liten picknick är ju ett bra sätt att visa att det finns ett utrymme som man kan använda [...]. Det var egentligen J:s initiativ men sen när vi alla diskuterade det så tyckte vi nog alla att det var en bra idé och så tänkte vi att vi skulle kunna väcka uppmärksamhet på det här viset genom att sitta här på marken och bjuda på kaffe eftersom vi inte kan sitta någon annanstans (manlig filosofistuderande).

4.5.3 Sociala rum genom appropriation

Att ha tillgång till egendom och privata sällskapsrum är, som Lefebvre påpekar, en fördel för sociala grupper och organisationer, även om det inte alls är en självklarhet för alla, speciellt inte på gräsrotsnivå (Olsson 2008: 98). Enligt Banning (2000: 60) blir de mindre studentorganisationerna en viktig del av studielivet genom att de skapar en känsla av delaktighet. I min studie ser jag studerandeorganisationernas akuta behov av egna mötes- och sällskapsrum. Appropriation av campusrummet blir därför viktig speciellt just för studentorganisationer som en rumslig resurs. Eftersom det inte i Arken fanns ett mötesrum inplanerat har Humanistiska föreningen på ÅA kämpat för att skapa ett mötesrum åt sig:

Vi har aldrig haft ett kansli och alla andra fakultetsföreningar har haft ett - och nu var det så att fakultetsrådet bestämde att vi skulle få ett kansli men vi har hamnat göra jätte mycket påtryckningar. Men sedan fick vi inte flytta in dit och sedan nu till slut på våren fick vi då komma in där och sedan vi har ändrat det jätte mycket och verkligen förverkligat våra visioner. Vi har ett rum där man kan träffas och bara sitta och [...] och dricka kaffe och läsa någonting och ta de lugnt att vi ha faktiskt gjort det till vårt på det sättet tycker jag [...]. M (förrre ordföranden) försökte, hon hade kämpat hela hösten med att få någon att faktisk låsa upp det där rummet och flytta ut sakerna därifrån. Att jag hamnade sedan att gå direkt till dekanus för någonting och hända överhuvudtaget. Så det ska inte behöva vara så kanske.

4.5.4 Loppismöbler och ”gul revolution”

Om förändring ska ske på en djupare nivå måste appropriationens aktörer, enligt Lefebvre, skapa sig ett eget rum – annars är det ingen verklig appropriation, utan enbart fråga om en ”skenmanöver” (Olsson 2008: 69, 103, Lefebvre 2008: 164 - 168). Olsson hävdar ändå att Lefebvre förbisåg att *sätten* att bruka rummet inte lämnar rummet oberört, till exempel de sätt på vilka människor rör sig i rummet även om rummet rent fysiskt inte förändras nämnvärt. Hon menar (med hänvisning till Mitchell och Zukin) att det offentliga rummet även blir viktigt som ett rum där både visuella och materiella representationer, som symboler, förmedlar sociala identiteter. Även inredning och dekor är appropriation, som denna studerande uttrycker: ”Som nu på folkloristernas (institution) [...] där har vi satt upp egna saker på väggarna och det är så att där kan man slappna av ändå”. För filosoferna, som måste flytta från Humanisticum till Arken, har de gamla möblerna fungerat som viktiga representationer. En kvinnlig filosofistuderande filosoferar:

Det här är nog en så jätte svår fråga [...] eftersom jag tyckte så mycket om det förra stället så [...] den här kontrasten blev så där jätte stark. [...]. Alla vid filosofiska motsatte ju sig den här flytten. Så det var ju också något som enade oss, men sedan måste vi ändå flytta. Vi har nog gjort försök att ta dit våra gamla bord [...] det borde vi väl egentligen inte ha fått göra [...] det är lite mot reglerna för att hon som har gjort hela det där komplexet så borde egentligen ge sitt godkännande till det (foto 16).

De möbler man tagit med sig från Humanisticum fungerar således också som en sorts tyst protest mot arkitektens visioner och kan enligt mig ses som ett sätt att appropriera rummet:

Alla andra möbler där är ju ganska hårda och kantiga och stolarna som finns i hela byggnaden de är ju samma stoltyp i olika färger att i matsalen är de vita och... Så där har vi ju filosofernas gamla fula möbler (foto16, 17,18), som vi någon gång fyndade på kirppisar (loppisar). Och det är ganska kiva å sitta där för det påminner lite om något annat – man kan sitta där i soffan och ha benen var som helst!

Även små förändringar, som färg i institutionsrummen, är ett sätt att ta rummet i besittning:

Att till exempel vårt kansli, det rummet har vi ändrat totalt, och sedan på svenska insten har det hänt jätte mycket. Jag kan visa lärarnas gula revolution sedan senare, de har fört in färg i Arken att man kan göra en massa (kvinnlig svenskstuderande).

4.6 Appropriation och rumsliga allianser

Förutsättningen för att olika grupper eller individers appropriationen ska kunna samsas i ett rum och leva sida vid sida är att man lever i ”harmoniska allianser”, menar Lefebvre. Han använder begreppet ”polyrytmik” för att beskriva en sådan samlevnad mellan dem som approprierat sig ett eget rum. Men Lefebvre är noga med att påpeka att appropriation inte handlar om att äga eller exkludera någon annan från ett rum. Mitchell påpekar, enligt Olsson, att det offentliga rummet borde vara ett kollektivt verk som kontinuerligt approprieras men att appropriation alltid kommer att bestå av en kamp (Olsson 1996: 147-174). Det finns studerandeberättelser om harmoniska allianser mellan olika intressegrupper på campus:

Men det var intressant alltså att de från tyskan ville att vi skulle få det där rummet, de tyckte att det var en jätte bra idé [...] de kom och tittade också på vår invigning dit och jo de va faktiskt beredda att flytta ut sina saker direkt när jag ville det, spännande [...] det användes bara som förvaringsplats för tyskans uråldriga datorer och gamla böcker och sånt [...] men ändå så var det, men jag tror just att storleken – att i Arken är det en så komplicerad beslutskedja. [...]. Att det var sedan de här byråkraterna som tyckte att det var jobbigt (kvinnlig svenskstuderande).

Även mindre harmoniska allianser existerar, som i citatet nedan som hänvisar till litteraturvetarnas och filosofernas gemensamma läsesal och kafferum. Ett enhetligt humanistiskt centrum med ett gemensamt campusrum leder inte alltid till livliga tvärvetenskapliga samarbeten:

På littvetarna så delar vi rum med filosoferna och [...] kommunicerar underligt litet med filosoferna, det är jätte märkligt att vi inte pratar mera med dem. Det är så att de sitter där och vi sitter där [...] ibland så kanske vi inte ens meddelar att man kommer in utan man bara går in hit och sen låtsas jag att de inte finns här typ. Och på hösten så hade vi en ganska intensiv kurs och då satt vi här mycket och läste, då var hela det där rummet som heter Södergran belamrat med littvetare. Då hade de där filosoferna ingenstans att vara då måste de sitta ute i den där korridoren – det finns bord där ute i den där korridoren – då satt de där. Men nu har de liksom, trenden ha vänt, så nu har vi liksom blivit utskuffade ur det rummet och nu sitter vi istället i vår institution och de ha tagit tillbaka de på ett sätt (kvinnlig litteraturvetare).

Arkens café, aula och auditorier var, i större utsträckning än de äldre universitetsbyggnaderna på ÅA, från början planerade att vara inkomstbringande genom att hyras ut till utomstående. Studerande och personal förväntas således dela campusrummet med dem som hyr tillfälligt:

Men den [Arken] är ju lite gjord för att den ska kunna vara till ganska mycket olika saker [...] de hyr ju ut utrymmen och sådant till utomstående [...]. Att ibland har Aktia bank något där på kvällen i Armfält (auditoriet). [...] Det händer ju ofta, eftersom jag är där och jobbar i restaurangen på kvällen så märker jag av det och också studerande märker ju av det för att ibland är ju restaurangen, den måste stänga tidigare för de har någon som har hyrt in sig i något utrymme och sen ska ha något cocktailparty där på kvällen. OCH det är ju jätte lönsamt för kårcaféerna säkert, men att och då har de alla sina gröna Aktia planscher och karameller och allt sånt för sina favoritkunder (kvinnlig filosofistuderande).

Irritationen angående uthyrningen verkar komma från upplevelsen av att inte få vara i sitt campusutrymme när det passar en bäst och att man inte blir tillfrågad och informerad:

På sommaren har det nog varit [...] privata bröllop och sådant [...] men jag har varit här ändå, man har ju rättighet att vara här när man är studerande. Men sen mitt i allt kommer man i ett evenemang och sen tycker folk att ”vad gör du här, att vi har ju hyrt, det är ju vårt nu”, man får ganska onda blickar. Att folk vet inte att det är ett universitet som de har ordnat i utan tycker att det är privat festlokal. Om de bara skulle meddela när man börjar här att ibland anordnas andra evenemang (kvinnlig etnologistuderande).

4.7 Planerade rum för appropriation i campuskvarteret

Arkens aula kan även studerande hyra för egna evenemang som utställningar, valdebatter eller loppmarknader (foto 11). En student menar att aulan känns trevligare när där är utställningar: ” Jag tycker faktiskt bättre om det på något sätt när de är där, de blir inte så där sterilt på något sätt, då kan man faktiskt stanna där och titta på de där affischerna”. I mina intervjuer har aulan i Arken utsatts för mycket kritik men rummet verkar ändå ha fått en funktion som en ”planerad appropriationsplats” där olika appropriationer ges utrymme som denna manliga samhällsvetarstuderande berättar:

De är en massa medborgarorganisationer där, de har något bord med information eller någon loppmarknad och nu på onsdag kommer det att vara riksdagsvals-kandidater som har sina flyers upp att det är ju ett bra ställe för sådant och så förstås också för cocktailpartyn och seminarier både för studeranden som känner att de behöver nå ut till studerande via medborgarorganisationer [...] det är i centrum för många studeranden den här Arkenbyggnaden, folk kommer dit och träffas. Man borde utnyttja det, att det är en samlingsplats för folk [...] så det är ju en fördel också fast det nog inte är den bästa.

4.8 Åbo Akademis 90-års jubileum

Appropriation borde inte, enligt Lefebvre, handla om att exkludera andra från något rum och det finns således exempel på ”harmoniska allianser” med en fungerande samlevnad mellan dem som approprierar rummet. Att appropriation ändå alltid innebär en maktprocess och en kamp blev uppenbart när ÅA firade 90-års jubileum. I oktober 2008 ägde huvudfesten rum på Arkens gård (foto 19-22). Icke-inbjudna fick inte använda huvudingången, caféet eller Arkens gård:

Det är ändå 90 år på det stället där man tillbringat 5 år av sitt liv och den fyller 90 år och det går förbi så här (visar ett strecka med handen) och man får inte gå här för någon annan håller på med något *viktigt* (kvinnlig etnologistuderande).

De flesta studerandena märker säkert inte att det var ÅA:s 90-års jubileum där var väl ungefär tre studentrepresentanter [...]. Det är så där att ”get away you cheesy kids” [---]. Det enda som jag märkte att var annorlunda under jubileet var att den där vägen var blockerad – stop! Och en jätte massa platser tas upp där (i caféet) så man får inte äta (manlig studerande).

4.9 ”Det är som det är”

Individen är inte fången av strukturer i samhället utan är med och skapar samhället och skapas på samma gång av det, menar Lefebvre, och han förespråkar ett aktivt engagemang bland användare av rummet i staden, något som några studerande i citaten ovan redogjort för. Det finns även drömmar, visioner och planer hos studerande vilka aldrig kommer till uttryck i verkligheten:

Jag tycker [...] att hela Arken bara bågner av outvecklad potential att det skulle ha kunnat vara det här och det här och det här men det är det inte [...] jag tycker att inte är det färdigt, att mycket skulle till exempel hända om någon skulle vara så där att ”hej den här äckliga svarta lakritsbänken som finns där i aulan, tänk om vi skulle slänga ut den att vi skulle stoppa den längs någon vägg någon annanstans. Att där skulle man kunna sitta och läsa och prata och det skulle vara ljust och man skulle bara liksom stanna där och sitta där? Och det finns inget sådant rum (kvinnlig litteraturstuderande).

Den manliga studerande citerad nedan representerar en grupp campusanvändare som upplever att mycket kunde förändras. Man kan i hans uttalande spåra både en upplevelse av att den fysiska miljön kunde bli bättre på många sätt men också attityden att man är nöjd som det är och därför gör man inget för att förändra rummet:

Det (institutionsrummet i ett äldre hus) är nog ganska som det är [...] men att vi har en så där liten institution att om man verkligen skulle vilja förändra så kan jag bra tänka mig att det skulle gå. Men att vi har nu vårt kafferum som vi huserar i ... inte har (jag) hört om att någon skulle ha velat göra något sådant där omvälvande i alla fall och att det skulle ha blivit något problem. Men jag kan tänka mig att det nog skulle gå helt bra om man skulle vilja (manlig naturvetenskapsstuderande).

4.10 Nybyggda och gamla campusrum – stora och små campusrum

I några av de senaste citaten hänvisas till gamla campusrum på ÅA (foto 1 - 3). Gamla institutionsrum kan naturligtvis också vara svåra att appropriera eftersom det kan finnas en tendens att fortsätta göra allt enligt gamla vanor, som en musikvetenskapsdoktorand skildrar:

Och det var en sak som vi ibland med studerande försökte få till stånd [...] att om vi skulle få ha bord och stolar här för här är nästan alltid så det blåser inte och så, men det var nog jätte svårt för det har ”aldrig gjorts” och sedan skulle man måsta ha nyckar till det här och det var nu sen ”kiven takana” (på finska ’bakom sten’ - alltså omöjligt) det också men vi lyckades nog sedan men det var på något sätt så svårt.

Medan det i Arken finns oklarheter över vem som har bestämmanderätt:

När det är så nytt så har kanske inte alla liksom gjort det till sitt så det finns inte någon som har auktoritet att säga att nu får ni ta det här rummet [...]. Att vem ska man nu gå till [...] att tänk om någon annan har tänkt att de skulle (ha det till) någonting att det är liksom inte heller beslutsfattarnas utrymme. Med beslutsfattare menar jag dekanus (kvinnlig litteraturvetarstuderande).

I en liten institutionsbyggnad kan det vara lättare att veta vem som har bestämmanderätt:

Här i Åhuset grundades föreningen för sociologistuderande [...] den har varit död nu flera år. [...]. Det fanns ett rum här, vi kan gå och se på det när vi går ut härifrån, som det bara har stått saker i huller om buller. Det har någon gång varit studerandens rum och nu har de fått i ordning det och fått köpt dit någon soffa från någon kirppis (loppis). Det var nog skillnad från Arken att människorna här var villiga att ge studeranden det med detsamma, att ”jo, jo naturligtvis ska ni få ett rum”. Det är ganska konstigt att den här humanistiska föreningen har måsta kämpa så mycket för att få sitt rum. Alla andra fakultetsföreningar, det är helt självklart att de ska ha rum. Jag tänkte att det skulle ju vara jobbigare när det finns så många olika viljor och många ämnen (manlig samhällsvetare).

Arken verkar således som nybyggt rum ha arkitektens visioner hängande kvar som en outtalad lag, som en kvinnlig studerande uttrycker det: ”Arken är så ny och den finns det här klara ’arkitektens vision’ och sen är det på något sätt noga i Arken vad alla de där rummen hade tänkts till”.

4.11 Misslyckade campusrum

Campusrum som upplevs som misslyckade vill studerande inte vistas i om det kan undvikas:

Jag kommer ihåg att personal och forskarna hade en massa ritningar [...] de skulle komma med önskemål om utrymmen, så de blev väl i någon mån ändå tillfrågade. Men inte fick de så mycket utrymme som de skulle ha velat ha [...] och sedan fick de se på bord och stolar lite men inte var de nu riktigt nöjda sedan heller. Men inte hade vi något att säga till om [...]. Och redan före [...] så visste ju alla att det skulle bli för litet, till exempel. Att ingen institution skulle egentligen få så mycket utrymme som de skulle behöva. Samtidigt som det ju var det som de hade motiverat med först [flyttningen] – att det skulle bli bättre för alla. Att alla skulle få utrymme och alla skulle få vara på samma ställe och sådant och så blev det inte och det visste man redan före det var färdigt. Så det var ju nog litet snopet för ganska många. För just institutioner som inte har så mycket pengar att röra sig med som filosofi (kvinnlig filosofistuderande).

Jag är aldrig där (nya läsesalen), det var ju därifrån som den där idén om läsesalen också kom men den tycker jag att misslyckades ganska [...]. Vi som skrev på den här (listan) alltså om en läsesal hade då haft helt andra visioner att vi hade inte tänkt att det skulle som vara som kursbibban så där små bås och låst utan vi hade tänkt så där att loppissoffor [...]. Men nu har vi kanske förverkligat det i (humanistiska) kansliet! (kvinnlig svenskstuderande).

4.12 Kakolafenomenet till trots approprieras campusrummet

Genom att applicera Lefebvres triad på mitt empiriska material har jag i detta kapitel undersökt hur mycket plats studerande upplever att det finns att skapa campusrummet enligt sina visioner och på vilket sätt de som användare påverkas av de visioner arkitekter och planerare haft. Jag har också undersökt hur kampen om campusrummet ser ut, således vem som har makten över campusrummet. Lefebvres tre pelare uppträder i studerandes berättelser angående campusrummets produktion och även reproduktion. Genom den deskriptiva ansatsen hoppas jag att jag bidragit till en bättre förståelse för produktionen och reproduktionen av campusrummet på ÅA. Studerande har med egna ord under promenader, som företagits i det ”levande rummet”, berättat om sina visioner och upplevelser av universitetsområdet.

Arken upplevs ofta som hierarkiskt och en allmän uppfattning är att planerarnas och administratörernas ”föreställda rum” (visioner) dominerar över produktionen och även reproduktionen av det sociala rummet. Jag hävdar att studerandes berättelser och mina observationer visar att Arkens campusrum används för *dominering* över studerandes användning och reproduktion av rummet. Det *dominerande* rummet blir ett verktyg i maktutövning genom den rumshierarki som är inbyggd i konstruktionen av rummet –

”kakolafenomenet” kan vi kalla det, med hänvisning till studerandes berättelser ovan. Domineringen kommer till uttryck, inte främst genom märkbar *närvaro* och *handlande*, utan genom administratörers och planerarnas *osynliga närvaro* och *icke-handlande*. Förutom rummets konstruktion används andra medel i domineringsprocessen: övervakningskameror, säkerhetsvakter, låsta dörrar och portar såväl som bestämmelser angående hur man använder rummen och när man får vistas på campus.

Det är i Lefebvres mentala rum som modeller producerats för att förklara verkligheten – men vems verklighet? De har skapats på planerares bord och *är* inte verkligheten utan *representationer* av den. Bakom modellerna finns ett socialt rum där studerande och personal lever dagligen. Foucault menar att rummet i staden är platsen där diskursen om makt och kunskap är omvandlad till maktrelationer, för vilket kakolafenomenet är ett uttryck. I denna uppsats vill jag inte spekulera i hur medveten denna domineringen är – det kan vara fråga om en strategisk eller en mera omedveten användning av makt, men det är ett ämne för en annan uppsats.

Jag ser också ett samband mellan visioner om campusrummet och det campusrum studerande strävar till att skapa när de kommer till universitetet. Fast de är tvungna att anpassa sig till gränser och ramar i det färdigt planerade rummet gör studenterna motstånd mot rummets planerade ”ordning”. Trots rumshierarkin och osynliga maktförhållanden tar de således rummet i besittning och återskapar det enligt sina visioner. Detta görs både genom mera permanenta appropriationer, som att skapa föreningsrum, och genom temporär appropriation, som loppmarknad i aulan, protest-picknick på gården och loppissoffor i institutionsrummen.

En viss kritisk granskning borde även göras när det gäller användningen av teoretiker i en uppsats. Den kritik jag med begränsat utrymme kan rikta mot Lefebvres sätt att se på rummets appropriation handlar för det första om att alla brukare inte vill förändra rummet fast de har visioner angående rummets utformning. För det andra instämmer jag i Olssons kritik när det gäller vad en ”riktig” appropriation av ett rum är eftersom jag anser att även tillfällig appropriation är viktig och dessutom lättare att förverkliga än permanent appropriation, som vi ser i studenternas berättelser. Appropriation utgör inte heller alltid motsatsen till dominering utan är en form av dominering som kan begränsa andras möjligheter att appropriera rummet.

5. Sammanfattande reflektioner

Stånga inte huvudet mot väggen,
leta upp dörren i stället (Åbo Akademi 2008c).

Ovanstående citat står som slutkommentar till den presentation på Arkens hemsida som arkitektbyrån Sigge skapat (Åbo Akademi 2008b). Eftersom arkitektbyrån inte själv förklarar desto mera vad den vill förmedla genom att sätta just det citatet som slutordet på sin presentation av en campusbyggnad tar jag mig friheten att spekulera i uppsatsens avslutande reflektioner. Den bild som målas upp i citatet ovan beskriver, enligt min erfarenhet av Arken, antingen en person som saknar den magiska plastnyckeln som ger henne tillträde till byggnaden, och således stångar huvudet i väggen tills någon släpper in henne, eller någon som inte lyckats ta sig ut ur Arken och i outtalad frustration stångar huvudet mot väggen. Det är således som om arkitektbyrå Sigge redan innan studerande och personal började använda campusrummet visste att dörrar och portar kunde bereda problem för vardagslivet i Arken. Jag spinner ännu vidare i spekulationerna och frågar mig, i den urbankritiska anda uppsatsen är skriven, om citatet uppmanar oss att använda just de dörrar arkitektbyrån har skapat – och inte försöka göra nya.

Häromdagen tog jag en paus i uppsatsskrivandet och råkade sätta på radion när filosofi-programmet *Kant & kompani* (2008) inleddes med programledarens ord: ”Vi sätter oss på obekväma stolar i ett rum vars enda trivselfaktor är de diskussioner som förs där – det handlar om Arken på Åbo Akademi”. Programledaren uttrycker samma frustration som personerna som jag målade upp i citatdiskussionen ovan. Liknande upplevelser angående Arkenkvarterets arkitektur och inredning återkommer i de flesta av studerandenas berättelser och även i den ”arkendiskurs” som formats under de fyra åren sedan Arkenkvareret blev inflyttningsklart. Det var denna diskurs och mina observationer i Arken och på universitetsområdet som lade grunden till min uppsats.

Under de tre intervjupromenaderna på ÅA campus misslyckades vi varje gång i våra försök att komma in i Åbo Akademis pärla nere vad Aura å, det gamla humanisthuset Humanisticum från år 1897, där en del av humanisterna jag intervjuade studerat före flyttningen till Arken och (foto 3) som de därför ville visa mig. Hur studerandena upplevt utestängningen från sina ”institutionshem” blev därmed uppenbart när vi stod vid den låsta dörren. På något sätt blev upplevelsen utanför den vackra, gamla byggnaden symbolisk och även ett konkret uttryck för hur produktionen av rum styrs av opersonliga institutioner. Alla som hade sina institutioner i byggnaden motsatte sig flyttningen och värnade om den arbetsmiljö som byggts upp under

många år. Humanisticum, som egentligen bäst av alla hus på ÅA campus motsvarade studenternas visioner om ett gott campusrum, donerades år 1919 till ÅA av den familj som ägde huset. I donationsbrevet står det att huset ska användas som ”lokal för de humanistiska och statsvetenskapliga fakulteterna”. I *Meddelanden från Åbo Akademi* (2000) förnekar en representant för AA:s stiftelse (som äger alla akademins byggnader) att stiftelsen skulle ha något intresse av att själv ta över byggnaden och att de alltid utgått från att ett donationstestamente ska följas. Han påpekar dessutom att det är juridiskt omöjligt för dem att överta byggnaden. I dag inrymmer Humanisticum stiftelsen för Åbo Akademis forskningsinstitut, Donnerska institutet, rektors representationsrum och forskarbibliotek (Åbo Akademi 2006). Juridiska hinder har övervunnits – det omöjliga har blivit möjligt. Resultatet är att det gamla Humanisticum är ett låst, slutet rum dit studerande idag inte känner sig välkomna.

Det har flutit mycket vatten i Aura å sedan uttalandet ovan gjordes och även många beslut har fattats ”från ovan”, över huvudet på de institutioner som verkat i Humanisticum i årtionden och som beordrats att flytta mot sin vilja. Att mötas av låsta dörrar när man något år tidigare hade egen nyckel är en stark markering angående maktförhållanden. Makten över rummets produktion och reproduktion är, som diskuterats i uppsatsen, en komplicerad och ofta rätt osynlig process. Lukes (Lorenzi 2006) menar att en maktanalys måste omfatta även sådana maktmekanismer som inte kan iakttas direkt eftersom makt fungerar bäst och är mest effektiv när den inte är märkbar. Ett icke-märkbart ”mentalt rum” är scenen för dominering vid ÅA, det används som redskap i reproduktionen av maktförhållandena på universitetet.

Flytten från Humanisticum var en kamp om campusrummet som de tidigare invånarna i Humanisticum förlorade. En av målsättningarna med att skapa Arken som ett humanistiskt centrum var att samarbetet skulle öka interdisciplinärt. Efter några år i det nya huset upplever ändå inte de humanistiska studerandena att de gemensamma utrymmena resulterat i ett utökat samarbete inom fakulteten. I min studie ser vi hur sociala hierarkier även mellan studerande skapar ojämlika förutsättningar att använda och appropriera campusrummet – det behövs således något mer än ett gemensamt rum för att samarbetet ska börja fungera.

Studien visar att studerandes och planerares *föreställningar om* och *visioner av* hur det goda campusrummet ser ut skiljer sig. Inga (märkbara) diskussionstillfällen ordnades för studerande, enligt de studenter jag intervjuade, angående planeringen av Arkenkvarteret och något uppenbart intresse för deras feedback upplever de inte heller att det funnits. Den

respons som kommer in via responsformulär på Arkens hemsida (2008c) läses av ÅA:s fastighetsansvariga som enligt egen utsago (bilaga 7) raderar responsen efter att ha ”delegerat vidare” till berörda parter.

Det är ändå inte ÅA:s personal eller ens Åbo Akademi stiftelse som i huvudsak *producerat* Arkenmiljön, som kostat 32 miljoner euro (Åbo Akademi 2008c), utan Sigge, en privat arkitektbyrå. Visserligen har arkitekterna kommunicerat med personalen under planeringsprocessen, men däremot inte med studerande, som också ska arbeta och leva i detta rum. De erbjuds därmed ett helt färdigt campusrum producerat *för* dem av planerare och administratörer. I Arkens fall, som kanske är extremt, skulle denna färdiga campusmiljö inte få påverkas eller inredas överhuvudtaget av brukarna och av den campusverksamhet som försiggick där under det första året efter inflyttningen. Som diskuterades ovan har denna första ”jungfrutid” på ett intressant sätt påverkat ”arkendiskursen” och upplevelsen av att det är fråga om en miljö som är färdig och fulländad. I Arkenkvarteret har estetik gått före funktionalitet. En uppenbar fråga blir: bygger man ett campus för att visa upp en estetiskt tilltalande produkt eller har man ambitionen att skapa en funktionell och trivsamt miljö för personal och studerande? Frågan är således vad en sådan campusmiljö har för funktion annat än att representera Arkitektbyrå Siggés (2008) föreställningar *om* goda campusrum. Detta, menar jag, problematiseras sällan.

Min studie visar dock att oavsett hur ordnat det färdiga campusrummet än ter sig så skapar studerande sina egna rum enligt sina visioner trots fysiska och hinder som väggar, fönster och portar och psykologiska hinder som panoptikon- och kakolafenomen. Campusrummet präglas alltså i längden av dess sociala användning och studerandes visioner och blir ett ständigt pågående och aldrig slutfört gemensamt verk, fast det inte utgått från ett direkt samarbete under produktionsprocessen. Även om studerandena således inte varit inbjudna att delta i den ursprungliga planeringen och är i en underordnad position när det gäller produktionen och även reproduktionen av campusrummet på ÅA vittnar intervjuerna och observationerna jag gjort i Arken om studerandenas förmåga, kreativitet och uppfinningsrikedom när det gäller *reproduktion* av campusrummet. Studerandena är således, som Forsemalm påpekar, inte passiva fångar utan uppvisar motstånd mot den planerade miljön och hittar alternativa sätt att använda rummet på. Visionerna angående en trivsamt gård driver till exempel studerandena att appropriera Arkens gård genom något Olsson skulle kalla självorganisering.

Som Certeau hävdar alstrar följaktligen praktiker i rummet något annat än endast reproduktionen av den ordnade platsen – studenterna påverkar campusrummet successivt genom handlingar och aktiviteter och genom objekt, symboler, former och färger – via tillfällig och ibland mera permanent appropriation. Det sker, som Rendell hävdar, genom ett medvetet kritiskt handlande men även via mindre medvetna processer. Genom dessa appropriationer, som har sin utgångspunkt i studerandenas egna levda erfarenheter, strävar de efter att bli mera delaktiga i campusrummets utveckling och känslan för rummet som ett kollektivt verk kan på det sättet stärkas.

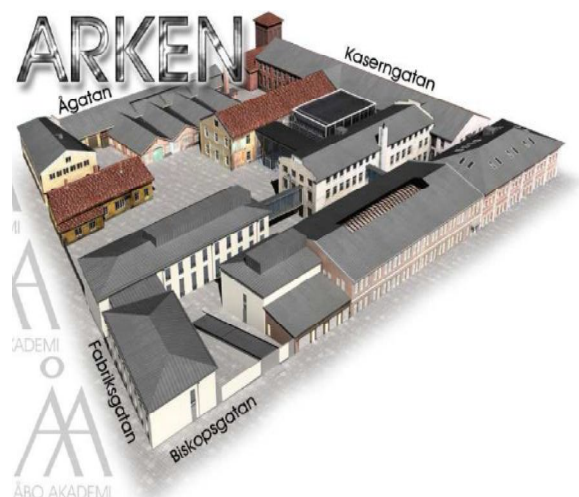
En stor del av Åbo Akademis studerande avbryter sina studier. Det finns säkert många orsaker till detta men en trivsamt och inspirerande campusmiljö som stöder studerande både socialt och akademiskt är säkert av vikt för att flera ska känna sig delaktiga. Studerande har vitt varierande bakgrund, smak och personligheter och en campusmiljö ska i så stor utsträckning som möjligt erbjuda alla ändamålsenliga campusrum. Banning framhåller att ett stimulerande och inkluderande campusrums synergieffekt märks både i studerandenas trivsel och känsla av att höra till ett sammanhang och i längden även inläring och välmående. För att man ska kunna skapa det bästa möjliga rummet för lärande och möten borde alltså studerande, när det gäller planeringsprojekt av campusmiljöer, inkluderas i större utsträckning än de gjort i planeringen av Arkenkvareret på Åbo Akademi. Arkitekter och planerare kunde således ta del av studerandenas campusvisioner och de behov som studerande som brukare av rummet har. Upplevelsen av att de inte är ”medproducenter” blir tydlig om en sådan demokratisk process inte legat i grunden. Att synliggöra beslutandeprocessen blir också ett viktigt steg i strävan till ett mera inkluderande campusrum. Universitetsrummet måste kanske inte heller vara helt förutbestämt och kunde vara mindre planerat och mer öppet för appropriation. Humanisticum som upplevdes som ett lyckat universitetsrum av de studerande jag intervjuade hade skapats av många användare och deras visioner avspeglade sig i rummet. Universitetsrummet ska inspirera och generera kreativitet och främja välmående bland studerande, personal och besökare – ingen ska behöva stänga huvudet mot väggen, varken för att man känner sig inlåst eller utestängd.

Referenser

- Amin, Ash & Thrift, Nigel (2004). *Reimagining the Urban*. Cambridge: Blackwell publishing Ltd.
- Arkitektbyrå Sigge Ab (2008). *Arken, Faculty of the, Åbo Akademi, Turku, Finland*. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.sigge.fi/ss-arken.htm> > (08-12-21).
- Azar, Michael (2003). Storstadens libidinala ekonomi. I Johansson Thomas & Sernhede, Ove (red.). *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Göteborg: Daidalos.
- Banning, James (2000). *Educating by design: creating campus learning environments that work*. San Francisco: Carney Strange.
- Benjamin, Walter (1996). *Enkelriktad gata*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag.
- Bengtsson, Jan (1998). *Fenomenologiska utflykter: människa och vetenskap ur ett livsvärldsperspektiv*. Göteborg: Daidalos.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1979). *Kunskaps sociologi: Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Bodgan, Steven & Taylor, Robert (1984). *Introduction to qualitative research methods. The search for meaning*. New York: Wiley and Sons.
- Borden, Iain (2003). An affirmation of urban life: Skateboarding and socio-spatial censorship in the late twentieth century city. (Elektronisk). *Skateboard Directory.com News*. 29 april. Tillgänglig: < http://skateboarddirectory.com/articles/481885_the_skateboard_the_city_and.html > (09-01-01).
- Borden, Iain (2001a). *Skateboarding, Space and the City: Architecture and the Body*. Oxford/New York: Berg.
- Borden, Iain (2001b). *The Poetics of Security: Skateboarding, Urban Design, and the New Public Space*. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://bss.sfsu.edu/urbanaction/UA2001/ps6.html> > (08-09-03).
- Borden, Iain, Kerr, Joe, Rendell, Jane & Pivaro, Alicia (red.) (2001b). *The Unknown City: Contesting Architecture and Social Space*. Cambridge/London: MIT Press.
- Burkitt, Ian (2004). The Time and Space of Everyday Life. *Cultural Studies*, vol 18.
- Bäck-Wiklund, Margareta (1995). Fenomenologi: Livsvärldar och vardagsvärldar. I Månsson (red.). *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.
- Dahlberg Karin (red.) (2001). *Reflective Lifeworld Research*. Lund: Studentlitteratur.
- De Certeau, Michel (1984). *Practice of Everyday Life*. Berkley: University of California Press.
- Elden, Stuart (2002). There is a Politics of Space because Space is Political: Henri Lefebvre and the Production of Space. *An Architektur*. 3 januari. (Elektronisk). Tillgänglig: < http://www.anarchitektur.com/aa01_lefebvre/aa01_elden_en.html > (08-09-02).
- Finlands regerings kulturutskott (2005). Kulturutskottets betänkande. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av universitetslagen. (KuUB 4/2005 rd — RP 12/2005 rd).
- Forsemalm, Joakim (2003). Vems är staden? I Johansson Thomas & Sernhede, Ove (red.). *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Göteborg: Daidalos.
- Forsemalm, Joakim (2007). *Bricks and Black Boxes. Power Practices in City Conversation*. Etnologiska institutionen . Diss. Göteborgs universitet.
- Foucault, Michel (1967). *Of Other Spaces, Heterotopias*. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.foucault.info/documents> > (08-09-08).
- Foucault, Michel (1984). *The Foucault Reader*. Rainbow, Paul (red.). New York: Pantheon Books.

- Foucault, Michel (1993). Foucault, Space, power and knowledge, an interview with Paul Rabinow. *The cultural studies reader*. London: Routledge.
- Foucault, Michel (2008). Of other spaces. I Dehaena, Michiel & De Cauter, Lieven (red.). *Heterotopia and the City: Public place in a post civil society*. London: Routledge
- Franzén, Mats (2003). Rummets tvära dialektik: Notater till Henri Lefebvre. I Johansson Thomas & Sernhede, Ove (red.). *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Göteborg: Daidalos.
- Gehl, Jan (1980). *Livet mellem husene*. Köpenhamn: Arkitektens forlag.
- Gehl, Jan (1997). *Stadens form, stadens liv*. I Framtidsstaden V: Visioner av kunskapsstaden. Stadsmiljörådet. Boverket publikationsservice.
- Harvey, David (1990). *The Condition of Postmodernity*. Oxford: Blackwell.
- Jacobs, Jane (2004). *Den amerikansk stadens liv och förfall*. Göteborg: Diadalos.
- Johansson Thomas & Sernhede, Ove (red.) (2003). *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*. Göteborg: Daidalos.
- Kant & kompani* (2008). Radio Vega, Yle, Finland 20 december. (Radioprogram).
- Klauser, Francisco (2006). A Comparison of the Impact of Protective and Preservative Video Surveillance on Urban Territoriality: the case of Switzerland. *Surveillance and Society*, vol. 2: 2. (PDF format).
Tillgänglig: < [http://www.surveillance-and-society.org/articles2\(2\)/switzerland.pdf](http://www.surveillance-and-society.org/articles2(2)/switzerland.pdf) > (08-09-05).
- Lefebvre, Henri (1990). *The Production of Space*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Lefebvre, Henri (1991). *Critique of Everyday Life*. London: Verso.
- Lefebvre, Henri (1997). *Writings on Cities*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Lorenzi, Maximiliano (2006). *Power a Radical View by Steven Lukes*. (Elektronisk). *Crossroads*, vol. 6:2.
Tillgänglig: < http://www.webasa.org/Pubblicazioni/Lorenzi_2006_2.pdf > (09-01-09).
- Meddelanden från Åbo Akademi (2000). *Betydande ommöbleringar på Akademin campus*, nr. 11.
- Meddelanden från Åbo Akademi (2006). *Humanisticum återställs till sin forna glans*. (Elektronisk).
Tillgänglig: < http://web.abo.fi/meddelanden/artiklar/2006_07_humanisticum.sht > (09-01-10).
- Morrow, Virginia (2001). Using Qualitative Methods to Elicit Young People's Perspectives on Their Environments: Some Ideas for Community Health Initiatives. *Health Education Research: Theory and Practice*, vol. 16.
- Nyström, Maria (2008). Göteborgs Universitet, Sahlgrenska akademien: avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa / allmänmedicin vid institutionen för medicin. *Vetenskapsteori*. (Elektronisk).
Tillgänglig: < <https://www.infovoice.se/fou/bok/10000025.htm> > (08-12-01).
- Olsson, Lina (2008). *Den Självorganiserade staden*. Diss. Institutionen för arkitektur och byggd miljö, LTH, Lunds Universitet.
- Olsson, Sören (1998). *Det offentliga stadslivets förändringar, centrum för byggnadskultur i västra Sverige*. Chalmers tekniska högskola/Göteborgs universitet.
- Rendell, Jane (2006). *A place between: Art, Architecture and Critical Theory*. (Elektronisk).
Tillgänglig: < http://www.eki.ee/km/place/pl03/Place3_Rendell.pdf > (08-09-03).
- Repstad, Pål (1993). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Rogers, Tim: (2002). Henri Lefebvre, Space and Folklore. *Ethologies: Space/Espace*, vol. 24: 1.

- Schütz, Alfred (1982). Collected Papers 1. The Problem of Social Reality. *Phaenomenologica*, nr 11.
- Schütz, Alfred (1999). *Den sociala världens fenomenologi*. Göteborg: Daidalos.
- Soya, Edward (2005): *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Studentbladet (2008). *Nu börjar studietidsbegränsningarna kännas*. 18/08.
- Sörlin, Sverker (1997). *College i kohagen*. I Framtidsstaden V: Visioner av kunskapsstaden. Stadsmiljörådet. Boverket Publikationsservice.
- Vinje, Hege Forbech (2007). *Thriving despite adversity: Job engagement and self-care among community nurses*. Diss. University of Bergen
- Tonboe, Jens (1993). *Rummets sociologi*. Alborg: Akademisk Forlag.
- Zukin, Sharon (1995). *The Culture of Cities*. Cambridge: Blackwell Publishing.
- Åbo Akademi (2008a). Foto. (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.abo.fi> > Hämtad 08-10-03. Borttaget men finns på pressfoton. Tillgänglig: < <http://www.abo.fi/public/pressbilder> > (09-01-08).
- Åbo Akademi (2008b). Humanistcentret Arken. (Elektronisk).Tillgänglig: < <http://web.abo.fi/fak/hf/arken> > (08-12-15).
- Åbo Akademi (2008c). *Arken*. (Pdf format). Tillgänglig: < <http://web.abo.fi/fak/hf/arken/pdf/Arken.pdf> > (08-12-03).
- Åbo Akademis studentkårs högskolepolitiska utskott (2005). *Rapport från kampanj Klagomuren*.
- Åbo Akademis styrelse (2000). Protokoll 7 september.
- Åström, Anna-Maria (red.) (2004). Memories of My Town: The identities of Town Dwellers and Their Places in Three Finnish Towns. *Studia Fennica Ethnologica*, nr: 8.
- Fotot på titelsidan: *Sitz-protest på Arkens gård*, Åbo Akademi. Foto: Ylva Rancken-Lutz.
- Foto nr: 1,3, 11, 15 f pressfoton från Åbo Akademi: Tillgängliga: < <http://www.abo.fi/public/pressbilder> > (09-07-01).
- Foto nr: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16,17, 18, 19, 20, 21, 22 foto av Ylva Rancken-Lutz 2006-2008.

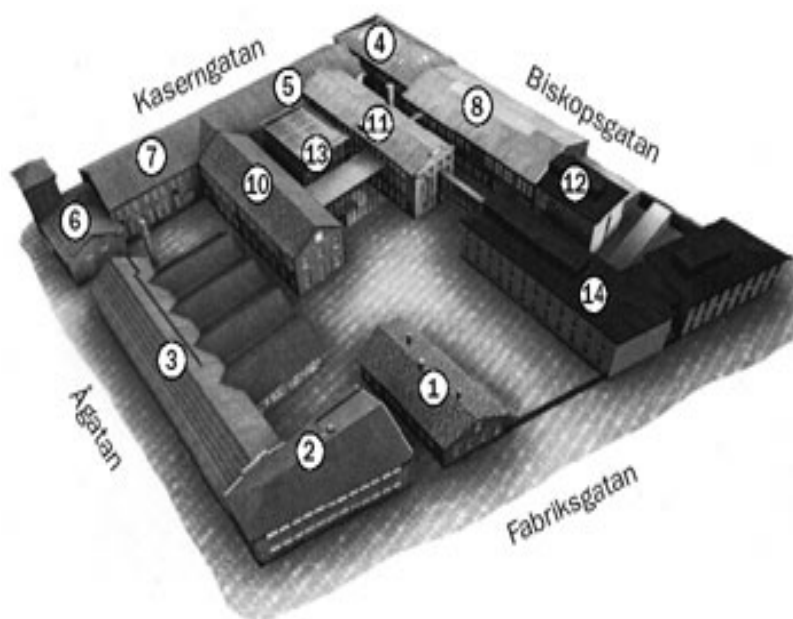

Byggnadskomplexet Arken inrymmer hela Humanistiska fakulteten och de fristående institutionerna Språktjänsten samt Fortbildningscentralen med undantag av ämnet musikvetenskap.

Avsikten är att kvarteret, som också inrymmer det stora humanistiska biblioteket, skall inbjuda till livliga tvärvetenskapliga kontakter mellan lärare och studerande.

Huvudingången ligger mitt i kvarteret invid auditoriebyggnaden som liknar en gammal masugn. I kvarteret finns också ett café och i källarvåningen en parkeringshall med nedfart från Biskopsgatan.

Renoverings- och nybyggnadsarbetena i kvarteret - ett av Finlands äldsta industrikvarter, där bl.a. Åbo Jernmanufaktur Aktiebolag tidigare har verkat - har finansierats av Stiftelsen för Åbo Akademi som nu äger hela kvarteret.

- 1 Läseplatser.
- 2 & 3 Biblioteket.
- 4 Psykologi (2-3 vån.), litteraturvetenskap och filosofi (1 vån.).
- 5 Franska (1 vån.) och Språktjänst (2 vån.).
- 6 Svenska.
- 7 Ryska och tyska (1 vån.), finska (2 vån.).
- 8 Historia och etnologi (1 vån.), religionsvetenskap och folkloristik (2 vån.).
- 10 Café/restaurang (1 vån.), engelska (2 vån.), läseplatser (3 vån.).
- 11 HF:s kansli (1 vån.), Språktjänst (1-3 vån.).
- 12 Konstvetenskap (2 vån.), historia och datasal (1 vån.).
- 13 Masugnen. Huvudingång och auditorier.
- 14 Fortbildningscentralen.

Arken. Tillgänglig: < <http://web.abo.fi/fak/hf/arken> > (09-01-02)

Produktion av rum³

Pelare	Vad	Exempel
<p>I</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uppfattat rum - Det sedda rum - <i>Perceived space (real)</i> - <i>L'espace perçu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkret - Fysiskt - Empiriskt 	<ul style="list-style-type: none"> - Mätbara - Beskrivbara - Socialt producerade - <i>En bänk</i>
<p>II</p> <ul style="list-style-type: none"> - Föreställt rum - Representationer <i>av</i> rum - Representationer <i>av</i> rum - Planerat rum - <i>Conceived space (visualized)</i> - <i>L'espace conçu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Abstrakt - Diskurser - Idéer - Symboler - Formar o. behärskar miljöer 	<ul style="list-style-type: none"> - Planer - Ritningar - Texter som beslut om ägandeförhållanden - Tidningsartiklar
<p>III</p> <ul style="list-style-type: none"> - Levda rummet - Representationer <i>i</i> rum - <i>Lived space</i> - <i>L'espace vécu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Här och nu - Daglig erfarenhet - Utbyte mellan individ och rum - Livet levs här just nu 	<ul style="list-style-type: none"> - Uppmuntrar och begränsar användare - Motstånd mot rummets användning - <i>Skejtare</i> - <i>Studerande på picknick</i>
* Tabell: Henri Lefebvres triad, modellen inspirerad av David Harvey och Cheryl Teelucksingh		

E-post inbjudan till "Protest-sitz" på Arkens gård

"Sitz" på innergården!

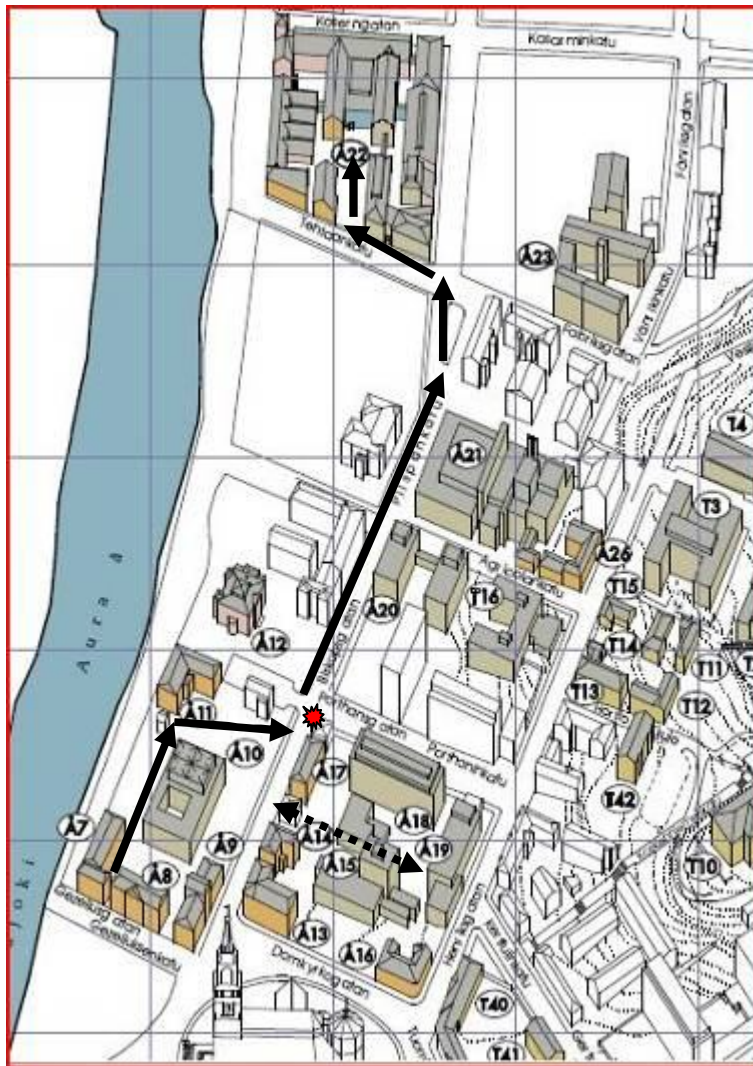
Visst har Arken en härlig innergård? Man vill ju så gärna sitta där och diskutera, meditera, studera och kop... Men vänta! Det finns ju ingenstans där man kan sitta (förutom Café Arkens härliga stolar, men de räknas inte!)? Här krävs förändring!

Därför kommer Humanistiska Föreningen att uttrycka sitt missnöje genom en "sitz" (läs kaffe & kexbjudning) som ordnas på sagda innergård! Vi vill sitta på innergården, och om där inte finns bänkar får vi sitta på stenarna, banne mig! Vid eventuellt meteorologiskt förhinder ordnas kaffe och kexbjudningen inomhus i Arkens aula.

Så kom och delta i vårt missnöje och tag dig en tår samtidigt, på onsdagen den 15.10 kl. 12.15 ->!

E-postmeddelande "Protest-sitz" skickat till humanistiska föreningens e-postlista 9.10 2008.

Intervjupromenad på Åbo Akademis campusområde

- Å7 Sociologen
- Å10 Sibeliusmuseet musikvetenskap
- Å11 Hus Lidman –
samhällsvetenskap
- Å12 Humanisticum tidigare filosofi,
etnologi, konsthistoria och
historia
- Å15 Huvudbiblioteket
- Å19 Hanken – ekonomiska fakulteten
- Å20 Domus – studentbostäder
- Å21 Axelia – kemi
- Å22 Arken – nytt humanistiskt
centrum
- Å26 Frugård – kvinnovetenskap

Vi promenerade runt Åhuset vid ån, på gräsmattan framför Sibeliusmuseet till hus Lidman och längs gångarna (på en promenad gick (-----) vi via Biskopsgatan upp till biblioteket och runt Handelshögskolan på Henriksgatan och ner igen till Biskopsgatan), till Humanisticum och via Domus, Axelia, längs Biskopsgatan* till Arkenkvarteret.

Karta. Tillgänglig < <http://www.abo.fi/public/media/2060/campuskarta2007a4.pdf> > (09.01.02).

Intervjuguide

Följande frågorna ställde jag under vår promenerande intervju. Först samlades vi på sociologen där jag inledde med några frågor angående informanternas visioner om ”det goda campusrummet”. Jag förklarade vad jag menar med begreppet rum. Frågade om ålder, huvud- och biämne, studieår vid ÅA, hemort.

Studerandens campusvisioner:

Hade ni visioner om hur ett campus skulle vara rent arkitektoniskt innan ni började studera här eller såg ÅA:s campus för första gången?

Besökte ni ÅA före ni började studera här?

Hur såg dessa visioner ut?

Hur föreställde ni er att det skulle vara socialt?

Hur tror ni visionerna har formats?

Har ni upplevt andra campusrum?

Vilka/vilket rum på ÅA motsvarade era visioner/förväntningar av ”det goda campusrummet”?

Har ni haft möjlighet att påverka campusrummet?

Upplever ni att ni är med och skapar campusrummet – gör rummet till ert enligt era visioner och behov? Hur? Var?

Om utrymmet inte motsvarar era visioner, strävar ni på något sätt till att förverkliga de visioner ni hade?

Har ni försökt? Vad har hänt? Vad tror ni skulle hända?

Hur upplevde ni ÅA campus första gången ni såg det?

Campusrummets betydelse

Är campusrummet viktigt för studerande? På vilket sätt?

Är campusrummet viktigt för studierna? Varför? Hur?

Vilka rum är speciellt viktiga på campus? Samlingsrum? Privat rum? Andra rum?

Har campusrummet design och inredning betydelse för er trivsel/studieprestation och framgång? Hur?

Hur tror ni campusrummet påverkar er? Socialt? Studiemässigt?

På annat sätt?

Vilka rum på Åbo Akademi inbjuder till social samvaro? Hur?

Vilka rum hindrar social samvaro? Hur?

Upplever ni att rummet i sig hindrar eller uppmuntrar vissa beteenden?

Ge exempel.

Promenaden:

(Se karta bilaga 4.)

Under promenaden uppstod en hel del spontana reflektioner och samtal men jag berörde också följande frågor:

Om ni skulle visa några blivande studeranden ÅA campus vilka rum skulle ni visa dem?
Varför? Vad vill ni förmedla?

Finns det rum på campus som ni anser att ni använder annorlunda än ni tror de som planerat rummet tänk sig? Vilka rum? Hur använder ni dem?

Vilka icke-verbala meddelanden upplever ni i design och inredning på campus?
Inne i byggnader? I uterum? Hur påverkar de er?

Visa exempel under promenaden.

Hur påverkar säkerhetssystem er campusupplevelse?

Hur passar de f.d. bostadshusen längs Biskopsgatan till universitetsrum?

Återgå till visionerna och reflektioner angående vad vi ser under promenaden.

Återgå till vilka rum (också uterum) de använder under promenaden.
Mellanrum?

Varför och hur använder ni dessa rum?

När vi gick förbi någons institution frågade jag frågorna nedan om ”det goda institutionsrummet” och om de vill gå in.

Arken: Där vi gick in via porten till gården och sen till aulan via caféet och vidare till biblioteket. Därifrån till de ställen de själva valde i Arken och deras eventuella egna institutioner.

Har ni er institution här? Vid vilka tillfällen rör ni er i Arken?

Hur motsvarar Arkenkvarteret era campusvisioner?

Vem tror ni har förverkligat sina visioner genom Arkenkvarteret?

Tror ni (har) man frågat efter personalens och studenternas åsikter?

Hurdana värderingar anser ni att arkitekter och planerare haft när det gäller Arkenkvarteret?
Passar dessa värderingar för de institutioner som verkar i kvarteret?

Vad är bra? Vad är dåligt? Varför? Vad saknas?

Hur och var rör ni er i Arken?

Har någon frågat era åsikter om Arkenkvarteret som campusrum?

Återgå till frågorna ovan om de kunnat/vill påverka för att förverkliga visioner etc.

Det goda institutionsrummet – när vi var på institutionerna i Arken.

Hade ni förväntningar på institutionsutrymmet?

Upplever ni att er institution motsvarar era förväntningar?

Kan ni påverka institutionsrummet om ni vill? Har ni gjort det? Hur?

Vistas ni på institutionen när ni inte har föreläsning, seminarier eller annat program där? Vad gör ni? Om inte, varför?

Ni som flyttat från en institution till Arken:

Hur är era nya institutionsrum i jämförelse?

Har era institutionsvanor ändrat sedan flytten? Hur?

Har institutionens sociala vanor ändrat? Hur?

Foto 1:

Frugård – kvinnovetenskapliga institutionens byggnad.

Foto 2:

Sociologen ligger invid Aura å bredvid Per Kalms ek nära de andra samhällsvetenskapliga institutionsutrymmena.

Foto 3:

Humanisticum var tidigare institutionsbyggnad för ett antal humanistiska ämnen och används idag som forsknings- och representationsutrymme.

Arkens gård

Foto 4: Arkens huvudport som stänger på kvällarna (vänster).

Foto 5: Gårdsplanen med huvudingången och huvudbyggnaden längst in. Fortbildningscentralen på högra sidan (höger ovan).

Foto 6 och 7: Utanför humanistiska biblioteket på Arken (ovan).

Foto 8: Fastkedjade metallbord utanför Arkens café (höger).

Inne i Arken

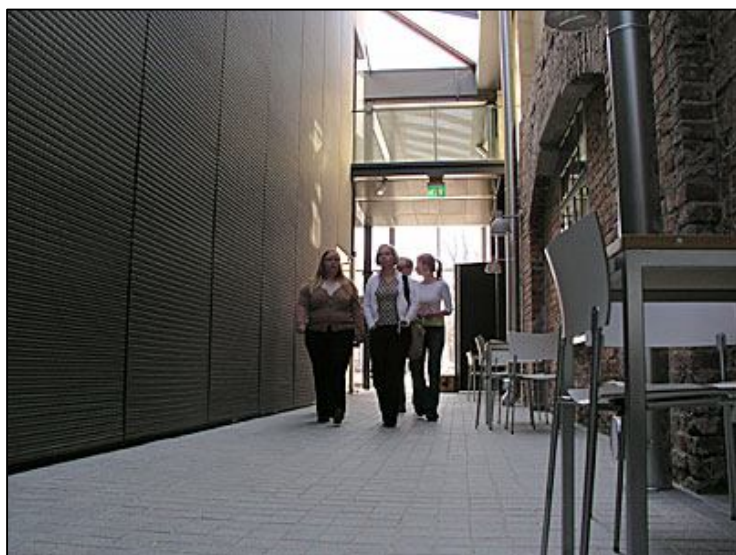

Foto 9: Den svarta lakritssoffan i aulan (vänster ovan).

Foto 10: Utsikt över gården från andra våningen i aulan (höger ovan).

Foto 11: Mitt i aulan står den gamla masugnen där det i dag finns två auditorier (vänster).

Foto 12: Aulan i Arken är ofta använt som utställningsutrymme (vänster nere).

Foto 13: Inre hallen i Arken även kallad "Kakola" (vänster ovan).

Foto 14: "Lakritssoffor" i Arkens korridor i andra våningen (höger ovan).

Foto 15: Auditorium i masugnen (vänster nere).

Foto 16: Ekmöblemang medtaget från Humanisticum (höger nere).

Foto 17 och 18: "Loppissoffor" i institutionsrum (längst nere).

Olika sorters appropriation på Arkens gård

Foto 19: En röd matta prydde gården under 90-årsjubileet från huvudporten till huvudingången (vänster ovan och nere till vänster).

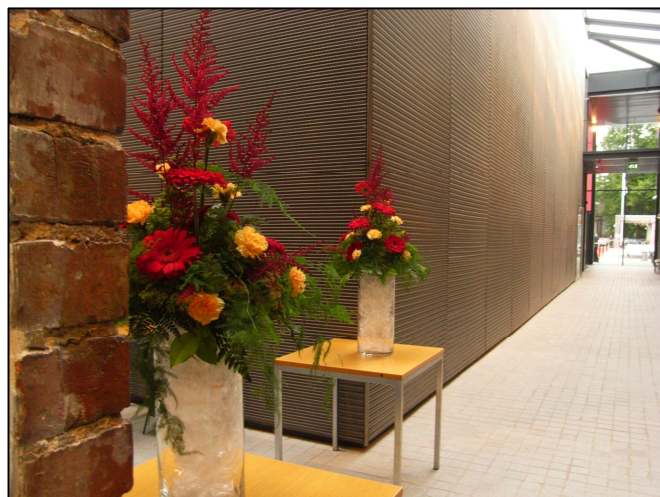

Foto 20: Inför 90-årsjubileet blomsterpryddes aulan och masugnens metallvägg (höger ovan).

Foto 21: Lappar meddelar obehöriga att använda andra ingångar än huvudingången under 90-årsjubileet (ovan).

Foto 22: Åbo Akademis 90-års-jubileum firas med inbjudna gäster på röd matta på Arkens gård (vänster).

Foto 23: Studerande bjuder förbipasserande på kaffe på trasmatta på Arkens gård (vänster).

E-postkommunikation med fastighetschef Jan Moberg

(06-10-03)

Hej!

jag skall skriva min gradu (magisteruppsats) om ÅA studerandens upplevelser och åsikter om bl.a. Arken kvarteret. Jag förstod av några studerande att de skickat in respons till er. Vad gör ni med den? Alltså hur behandlar ni den?

Jag skulle vara intresserad av att titta på den. Vem skall jag fråga?

MVH, Ylva Rancken-Lutz

Arken mailing list

Arken@abo.fi

<https://mailman.abo.fi/mailman/listinfo/arken>

Hej!

Nu vet jag inte vilken respons du menar, har svarat på alla och delegerat vidare.

mvh

Jani

Jan Moberg

Expeditionschef

Åbo Akademi

Teknisk service

Tavastgatan 13

20500 ÅBO

Hej!

Jag menar de som man kan skicka in på hemsidan, skulle vilja veta hur och vart de går vidare och vad som sen händer med dem.

Kunde jag få titta på vad för sorts respons ni får? Det är alltså för en gradu avhandling [...]. Är det du som har dom samlade?

MVH Ylva Rancken-Lutz

Hej!

Jag har inget sparat mera av det material jag fått.

mvh

Jani

Jan Moberg

Expeditionschef

Åbo Akademi

Teknisk service

Tavastgatan 13

20500 ÅBO